

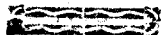

A' ROMAI TSASZARI ÉS AP. KIRALYI FELSEG-
NEK KEGYELMES ENGEDELMEVEL.

Kült BETSBÖL Szeredán 24. Mártziusban 1790.

Két Prokátor Éles és Szeles, zézetlenül öfzve-talál-
koznak az Elyseumban.

Servus! Servus! Domine Perillustris! Unde tam
insperate? quomodo & qualiter valeamus? — Pe-
detentim Domine Spectabilis! pedetentim! Venio ex
mundo sublanario. Quid novi? — — plus mali,
quam boni!! — — „ Itt Prokátor Szeles felső
világbeli ujságokat kezd vala Élesnek deákul be-
szélleni; de az ezen lármára az Elyseumban öfzve-
todált minden Nemzetbeli Lelkek körül vévém őket,
ki ki azt tudakozza vala egy mástól: mit és mitso-
da nyelven beszéllenek? Minekutánna egy Jéfuita
a' fokoságból fel szóllalván, azt mondoná, hogy ea-
zek Tudósok, Deák nyelven beszéllenek, és valaha
edgyütt a' felső világon Pert folytató Prokátorok
A a
vél:

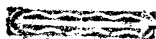
vóltanak, minnyájon el-mosojodának a' Lelkek. *Anglus* Lelkek esküsznek vala, hogy a' nem D nyelv; a' Frantziák *Hottentotta* nyelvnek állitták azonban minden Lelkek a' jelen lévő *Cicero* mébe tekingetvén — Én egy szót sem értek bele: mond *Cicero*; pedig nekem Anyai nyelvem Deák nyelv! — Ekkor a' fenn említett Jesuita ván, hogy tévellyegnek az *Elyféumi* Lelkek, szólla: Uraim! Ez a' nyelv, mellyen ezen 2 P kátorok beszéllenek, Deák nyelv; de koránt sem *Cicero* Deák nyelve, hanem *Hungarico Latina*. a' nyelv ugyan a' *Cicero* nyelvéből vette eredete de e' már, mint régi Tudós nyelv, minden Eurpai Nemzetek' nyelvébe úgy belé óltatott, hogy v lamint a' más óltó-ágat tápláló gyökér, gyümöls és formáját, úgy ez a' nyelv is tsak nem egész n vóltát el-vesztette: úgy, hogy már most vagy Európában *Hungarico Latina* — *Germanico Latina* — *Polonico Latina*, *Gallico*, *Anglico*, *Svecico* *Deabolico Latina Lingva*. Ezt már minden nemzet úgy a' maga nyelve fámfájára kaptázta, hogy eg mást tsak irással — még úgy is bajossan értik; azé éppen ne tsudálkozzanak, ha *Cicero* egy szót se ért belölle. Én ennek előtte 80 esztendőkkel *Professor Publicus Ordinarius Universæ Philosophiæ* vótam ezen Országban, a' honnan valók ezek; hogy az én meg élemedett Tanítványim annál bö tsebbek lehessenek, én is ezen az érthetetlen nyelven tanítottam azért őket, hogy én minden Tanítványim között leg böltsebbnek maradhasak, é hog a' böltsebség közönségséne lehessen; még-is, tsak a óltatól fogva-is ezen nyelv annyira változott, hog tsak a' hangjáról fajditom, hogy ezen Prokátorok Deákul beszéllenek, és ha még egyszer a' *Bábel* tornya építésének félben kellene szakadni, bizonyson ez az öszve-zavaradott nyelv lenne az, mellyen az építők egy mást meg-nem érthetnék. — *Cicero* — Te barátom, a' mint látom *Jesuita* és okos ember vóltál, ezekkel a' te nemzeted-béli minden naidé érkező Lelkekkel beszélhetz, és így mint mostani,

tani, mind hajdani állapotját, belső és külső környülállalait Európának jól tudod — beízed elé én nékem; és leg-előbb a' nyelvek' halznát és változását Európában világosítsd-meg előttem. — Uram *Cicero*!! Itt sok lelkek állanak körülöttünk — sokat kívánsz, hogy a' dolgot igazán mindenek előtt ki beízelem; de minthogy itt az Elyseumban nincs kantsal-mézfáros; ki másuvá nézzen, és másuvá vágjon, én-is az igazságot úgy ki-mondom előtted, a' mint értem és belől érzem. — Jól tudod azt *Cicero*! hogy a' leg-első tudós nyelv a' Görög nyelv volt; ezen szármoztak minden Tudományok — azt-is tudod, hogy ez a' nyelv sok viszontagságai között csak nem halála óráján szülte a' Deák nyelvet, és így ez által minden nemesebb Tudományok ennek Deák Unokaivá lettek: szükség volt hát abban az időben ezen tudományok' édes Anyját; a' Deák nyelvet, minden Tudományt szerető Európai Kerelztényeknek tanulni, 's esmeretessé tenni; a' mint hogy azzá-is lettek, és minden Tudományok, Oskolák, Törvények, mint egy közönséges minden nemzetek nyelvén, ezen is folytanak egész Európában mind addig, míg az Anglusok, Frantziák, Németek 's más Európai Nemzetek annyira mentek, hogy a' sokkal többre nevelt és ki-pallérazott Tudományokat magok nyelvekre fordítottak, Anyai nyelveket ennél sokkal jobban ki-pallérozták, és ki-szépítették, és kivált a' Frantziák annyira emelték, hogy a' most itt köztünk lévő Pruszsziai Király' *Nagy Friariknek* uralkodása alatt már egész Pruszsziaiban nem Deákúl, hanem Frantziául folytanak a' Törvények, míg mostani, nemzetét szerető Király *Vilhelm* Anyai nyelvére nem változtatta — és már az óta minden Európai nemzetek és Fejedelmek olly okosok, hogy a' magok Oskolaikat és Törvényeiket Nemzeti nyelveken folytatják, és a' Deákat, csak mint egy mellösleg tanulják és tanítják. A' Német Nyelv ugyan csak mint egy 45 esztendő-kezel kezdette ennek előtte magát a' Deák áll ortzák-ból le-vethozni és pallérozni; de a' Német-oroszági

tudós Fejedelmek' és megvilágosodott nép által ezen rövid idő alatt annyira ment, hogy már most minden Tudományok, minden Törvények és közönséges ügyek ezen nyelven folytatatnak — és minden nemzebeli tudós könyvek annyira által fordítottak, hogy ha a' Német gyerek az idén olvasni és írni megtanúlt, a' jövő éltendőben Filozófiát hallgat, 2 éltendő múlva Törvényt, és így a' maga Anyai nyelvén, még gyenge ifju korában minden Tudományokban magát igen kevés erővel gyakorolván, a' közönséges tárfaságnak egy alkalmas tanult tagjává léfzen: a' Törvények azon a' nyelven vagynak, és minden rendelések azon hirdettetnek ki, melyet a' Nemzet édes Anyja ölében tsetset izopva tanult — és így valamint a' Tudólok, úgy az edgyügyübbek tudják, mi az ő törvényes kötelességek, mitől kel félni, és mit kel tselekedni: Ládd *Ciceró* olly okos most majd minden Europai Nemzet. — *Órtza* pirulással ugyan, de még-is meg valóm neked *Ciceró* — vagyon egy Nemzet — egy Nemes Nemzet Európában, mely még a' szemit ennyire ki nem nyitotta, és önként vakaskodik. — Jól tudod nem kéttem *Ciceró!* hogy ama Világ' *Biró Nagy Sándor* fegyverrel az egész világot meg hódította, és ha a' mostani Természet vizsgálóktól ki nyomozhatta volna, hogy a' Hóld kerületében is emberek laknak, azokra is fegyverrel kivánt volna ütni — de még-is a' Scithákat bántani nem bátorkodott. Ez az a' Nemzet *Ciceró!* az az ellenség előtt még eddig soha meg-nem rettent — egész Európában esmeretes Nemes Nemzet — a' mostani Magyar Nemzet, mely még a' Tudományokat idegen szájjal efzi — a' Törvényt olyan nyelven telzi, mellyből az edgyügyü nép egy szót sem ért. Ebből a' nemzetből való vagyok én is, ama 2 *Prokátor*-is látod *Ciceró!* De hogy ezen Nemzet ifjainak oskolabeli sorsát által láthasd, a' magam Oskolabeli tanulásom idejét beszéllem néked elé: „En 10 éltendős koromban az Oskolába vitettem. Minekutánna fél-éltendő múlva a' nagyobb 's ap-
próbb

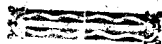
próbb betűkkel meg esmerkedvén olvasni kezdettem; mingyárt az A. B. C. s Könyvem végére ragasztott Deák szókat kellett könyv nélkül tanulnam. Ezt esztendő alatt, a' Réformátusok iskolájában (mert 32 esztendős koromig ott tanultam) elvégezvén, esztendeig *Déklinista*, esztendeig *Comporista*, esztendeig *Conjungista*, esztendeig *Grammatista*, esztendeig *Syntaxista*, esztendeig *Poéta*, esztendeig *Rétor*, esztendeig *Logicus*, esztendeig Görögöt tanuló lévén; már 10 iskolai esztendőt, a' Szüléimnek nagy költségjekkel el vesztettem — már 20 esztendős vagyok; örökké eddig a' *Kiss* és *Nagy Celláriust* forgattam; még is sem Deákul sem Magyarul nem tudtam; mert azt meg nem tanulhattam, Anyai nyelvemért pedig meg verettettem ha beszéltem, és így el felejtetem. Már ekkor 21 esztendős koromban a' *Filozofia*hoz kezdettem, 's a' *Metafizikát* tanulni kénytelenítettem — itt 2 esztendőt a' *Enfel* és *non Enfel* töltöttem; 2 esztendőt a' *Fizikával*, 's még sem értettem — egy esztendőt a' *Mathefissal*, 3 mat a' *Polemika* Theológiával és az Ekklesiái Historiával, mellyekből okokat tanultam, soha nem látott Felebarátomat miért gyűlölhessék; 2 esztendeig 'Sidó nyelvet tanultam, hogy legyen az is a' mit esztendő múlva örömeit el felejtthessék. — Már most 31 esztendős iskolabéli gyerek vagyok — 13 esztendeje, hogy a' Leánykákot a' természet ösztöne ellen szeretni nem mérem — nincs kenyere — csak a' fok mindenféle sovány tudományom és el romlott Deák nyelvem. Mig a' *Filozofia*t tanultam, a' számvetést el felejtetem; mi legyek már most? A' katonát Németül komendőrozzák — az Udvari Tisztnek számvetést és gazdaságot kell tudni — szántani, kapálni igen meleg a' nyár — kodólni ilyen tudós embernek szégyen — meg házasodnám! mivel éljek? El telik egy esztendő, mig így tünödném magamban — 's azonban azt javasolják: legyek iskola mester, gyűjtsök pénzt, és mennek *Lejdába* egy fekete *Pundráért* és egy tudós Parokáért; legyek

Pap; mert elég vén vagyok. — Isten neki! más tsak el-megyek; minthogy katonának vén vagyok. A' szüléimnek minden pénzeiket magomhoz vevém és, minthogy Németül nem tudtam, 's minden vendég fogadóban meg-tsaltak; nagy bajjal érkezém Lejdáig. Itt bé-megyek az Oskolába, 's hát az én tanuló társaim mind 16 — 17 esztendőös gyerekek még-is mindeniknek több az Olaj lámpásában mint az enyimben — hát itt nem tsak nyelvet, hanem tudományt tanulnak; meg-szégyellém magamat — 's már az apró pénz sem sok lévén 'sebemben; vizfsza fordulék 2 hónap múlva Bétsbe; bé-ülék a' Leopold városba, és *Kristof* szaba egy tudós Parokát a' fejemhez, mellyel 2 esztendő múlva hazamenék, minekutánna 800 forintot eddig el-költöttem volna, 200-al pedig Bétsben adólsá maradtam volna. Már most 40 esztendőös ember vagyok; alig élek már 20-ig — 's mondjátok-meg mi vagyok? Az Atyám pénzt el-költöttem, 1000 forintot országomból ki-vittem — a' Státusnak vén nosfielenségemmel leg-alább 3 gyerekbéli kárt tettem — egy betsületes Leánykát pártában hagytam — tsak a' sok hokus - pokus — lári - fári tudományommal vagyok. — Ládd *Cicero*! így töltöttem én el 40 esztendeimet a' most sem jól tudom. Deák nyelv mellett. — Ekkor meg-gondolkozván a' Jésuitákhoz menék; a' Romai Katholika vallásra állék — Jészuita és idővel *Filozofie* Profelsor levék, hól a' Deák nyelvnek annyi hasznát vevém végre, hogy élettemnek hátra lévő 20 esztendeiben betsületes kenyerem vala. — Már itt a' Deák nyelv olly nagy betsületben vala, hogy az én Magyar Déákjaimnak még tsak álmodni sem vólt szabad Magyar nyelven. — Illyenek vóltak az én időmben a' Magyar Oskolák — mitsáfok légyenek most — ama most érkezett Magyar Prokátor jobban tudhatja; és tsak azért is a' felső-világbéli ujságokat mingvárt megtudakozom tőlle. — Itt a' Jészuita, tudakozódván *Eiestől*, következő módon kezdé ő beszédét: —

Uraim! Én most jövek a' felső világról, és még sokkal

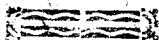
fokkal nyomorultabb állapotban hagytam a' Magyar Oskolákat, mint azok hajdon voltanak; mert leg-alább, tsak 10 ezrtendőekkel is ennek előtte, minden szegény legény tanulhatott ingyen, nem kellett *Didastrumát* fizetni; a' kinek pedig tellyeséggel nem vólt mit egyék az Oskolába, ment 12 órakót vagy az edgyik, vagy a' másik Klastrom ajtajába, és a' Szerzetes Papok minden nap 30 — 40 Deákoknak enni adtanak; de most magok is bajalobban élnek. A' Réf. Deákoknak szabad vólt innepekre a' magok Jól-tévőikhez ki-járni — és, ha nem tsordult, tsak tseppent valami — élhettek; de most II-dik *Joséf* Kegyelmes Tsászár alatt ez-is keményen meg tiltatott vala, és így minden rend és vallásbéli Oskolák úgy el-ajjalodtanak, hogy ezeket meg nem esmernének. Egynéhány ezrtendőekkel ennek előtte minden nagyobb Magyar Oskolákat Németül kezdettenek vala tanítani; a' honnan a' lett, hogy a' mi Deák *Filozofusaink* Pesten Német *Chyrgiát* halgatván, egy szót sem értének belőlle — és így minden erőlkedések után is tudatlanoknak maradni kénytelenítetének; s a' többi tudományokra nézve is így vala a' dolog — a' honnan a' született Magyarok, a' szolgálatokra alkalmatlanokká tétetvén, a' Németek fogdofsák vala Hazánkban nyelveknél fogva a' szerentsét. — A' Törvény Németül kezdett vala folyti azért; mert a' Deák nyelv hólnak ítéteték, a' Magyar pedig erre alkalmatlan: mely nyelvet a' nép, sőt a' Tisztviselők is még inkább nem értvén . . . . . gondolhatjátok, mitsoda zürzavaros állapotok lehettek ezen Hazában; de mi történik? „ Minek előtte ezen hatalmas Tsászár a' múlt hónapban meg-halálazott vólna, ezen Nemes Nemzetnek minden régi Törvényeit, szabadságait és szokásait, annak Koronájával edgyütt vízfza-adván, Ország-gyűlését ígére. Az utánna Uralkodó Felség pedig már ezen Ország-gyűlést hirdetteti is a' jövő Juniusra, és már most ezen Nemzet, a' maga Törvényét és Oskoláit

láiit idegen nyelven folytatni hidd-el nem fogja mert ezek már is így okoskodnak:

1-ször. Ha a' Deák nyelvet veszik bé a' Törvé székekbe; meg-lehet hogy tíz húsz esztendőök múlt újra belé kötnek hogy hólt nyelv, 's akkor újra mostani veszedelemben fog született nyelvünk rogni. — A' Fejedelem azt fogja mondani, ha idegen nyelven akarjátok folytatni a' Törvényket; miért nem folytathatnátok tehát az enyimen? De 2-ször. Tegyük-fel hogy soha bennünket a' Deák nyelvre nézve meg nem háborítanak: úgy is nem fog a' szolgálni Hazánknek javára. Ugy az Országban lakó Idegenek megelégsznek azzal, hogy Deákul tanítsák gyermekeiket, a' mi nyelvünkkel pedig nem fognak gondolni: de ha a' Magyar nyelv vétettetik-bé közönségesen, úgy mind azok, vala kik Magyar Országban és Erdélyben laknak, ötven esztendőök alatt mind született Magyarokká lesznek. Mert látván a' Szülék, hogy gyermekeik ez által bódogúlhatnak, szorgalmatosan fogják őket arra taníttatni, 's a' t. 3-ször. Azért a' Deák nyelv el nem tűröltetnék, valaminthogy az Anglusok, Frantziák, és más Országok a' magok született nyelveiken folytatnak minden közönséges dolgokat: de azért a' Deák nyelvvel sem hagynak-fel. Sohól sem tanúlják a' Világon fundamentomolabban a' Deák es Görög nyelvet, mint a' Frantziáknál, Hollandusoknál, 's Anglusoknál; nintsenek is sohól a' Világon jobb Deákok mint ott: de nem azt tartják jó Deáknak, a' ki sebessen öszve hadar mindent, valami a' nyelvére jó, hanem azt, a' ki Horátiust, Juvenálist, Perfiust, Tacitust úgy érti, mint a' maga született nyelvén irattatott könyvet, és ha pennárákél a' dolog, minden *Solacismus* 's *Barbarismus* nélkül azon a' nyelven ír, a, mellyen írta Cicero, ha ma feltámadna. — De a' mi minket illet, mi ugyan sebessen beszéllünk; de ha ez az ékefen-szóllásnak Atyja hallgatna ollyankor bennünket, igen sokára fejdithetné-meg, hogy az a' nyelv az, a' mellyet ő hajdan, mintegy sebes patakot, a' Római Tanátsban

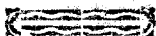

ban úgy harfogtatott. 4-szer. Ha a' Deák nyelv marad meg az Ítéző ízekékben 's Polgári dolgoknak folytatófokban ; abból a' lesz', hogy a' nagyobb rangú Nemesek, Bárók, Grófok 's egyebek, megfognak elégedni azzal, ha a' Deákot tudják, a' Magyar pedig csak úgy tanulják - meg, hogy a' szükség' idején egyet kettőt tudjanak szólalni rajta, holt pedig az ilyen nagy születésű, sok tapasztalású, 's mély böltséfségű Férfijaktól várhatná a' Hazánk azt az inas és velős ékefen-szóllást, melly olly ditsőségsé 's híresé téfzi Angliában *Pittot*, *Foxot*, 's egyebeket. Tsak a' mostani Vármegye-gyűlésekben, melly szép ékefen szóllás folyt a' 'Sigráinak Zitsieknek, Telekieknek, 's másoknak tzájokból ; úgy hogy kevés eztendők múlva annyira menne ez a' majd minden nyelveket meghaladó Magyar ékefen-szóllás, hogy a' Vármegyének közönséges Gyűléseik e' részben is az Angliai Parlamentumokhoz hasonlók lennének, és ezekből láthattyátok ezen maga káran tanult híres Nemzet a' nyelvről hogy okoskodik ; de más dolgokról is beszéllek.

Ezen hatalmas Országban és Nemzet között a' kereskedés és a' kézi mestersegek még máig is olly nagy homályban vagynak, hogy itt minden Kalmárok (az egy nagy ditséretet érdemlő Debretzen városán kívül) mind idegenek — ezek halálfzák a' pénzt. — Az egy *Eger* városán kívül hol találz Magyar Kémény lepröt a' világon ! pedig ezen mestersegből sok idegenek töke-pénzt tsináltak Hazánkban. — Ha Magyar fellyül-irással inditod útnak Leveledet — hány Magyar Postán tudják azt olvasni ? sőt a' Magyar Király lakó városában Bétsben, hol a' F. Magyar Kantzellária szüntelen helyben lévő — nints egy Posta Tiszt, ki egy szót Magyarúl értene ; a' minthogy már meg-történt, hogy a' II dik *Josef* Tsászár Magyar titulusú
Le.

(*) *Olvasd a' Komáromi Gyűjtem. XIX. Levél.*
290 Lap.

Levelét tavaj a' Magyar Kurir kezébe adták, hogy néki szól (*) — Ez a' N. Nemzet kardat visel — ezt-is idegen tsinálja, 's Bétsbe vizzik a' pénzt érette. — Ez a' Nemzet a' maga Juhának gyapjából visel pasztó köntöft — de nézd-el mi módon: „Más országbeli idegen Kereskedők fel-vásárolják töllek a' gyapjat, és Bétsig vivén minden 100 forinton 40-ent nyertek. Itt a' ki meg veszi 's elébb mozdítja más kézre, megint 40-ent nyer százon. Az idegen műhely pasztot tsinálván belölle, 40-ent nyer százon az azt meg-vett Kalmáron; e' vizszavivén Magyar-országba 's Erdélybe, 40-ent nyer minden száz farintján a' Magyaraktól, és így a' mi gyapjunktól tsinált pasztot 8 árrával fizetjük az idegeneknek; hol ezt, ha az Országban tsinálnák sokkal oltsobban viselhetnék — sok 100 hazafiak élhetnének utánna — leg-alább az ez által el-bujdosott pénz a' Haza küzföbén mind belöl maradna. Sok 1000 reket tudnék néktek efféléket beszélleni, de tudom, hogy mind ezek rövid idő alatt más képpen léfznek, 's ti-is Bétsi ujságokat vártok töllem; hogy kedveteket tölthessém,

Bétsi ujságokat beszéllék.

Bétsben vagyon már azon nagy Ur II-dik *Leopold*, kit *Toskána* sirva botsátott-el. Még eddig II-dik *Josefnek* Titoknakjai közzül edgyet sem vett a' maga szolgálatjára, mindenek azt beszéllik. Ezen nagy Urat, ki a' maga Országait tökéletes lábra állittani szándékozik, még a' Bétsiek, miólta ide érkezett, a' Királyi Udvaron kívül nem láthatták. Ez a' nagy Ur még Juniusban Budán és Prágában magát meg-koronáztatván, Juliusnak 26 dikán Romai Koronát tesz a' fejére, melyről már sokon azt futtogják, hogy egészfen el-vólna végezve — tsak ugyan a' N. Magyar K. Teförzőket állította a' Királyi Palota ajtajában jobb kézre, mint született

Ma-

(*) Ezt már a' Kurir ki-hirdette vala tavaly.

Magyar Király, és nem született, hanem vállasztatandó Német Császár, noha a' Német Testőrök között 37 vagyon Kapitány, kik most a' Magyar Testőrök All-Hadnagyokkal bal kézről tézik a' Izolgalatot. Nem igaz az a' hír, hogy e' 2 rendbéli Testőrök az elsőségen veszekedvén úgy történt volna ezen változás: ő Felsége erről maga tett a' fő Gárda vezérekhez rendelést. — A' Nemes Magyar Testőrök seregről Hadnagy *Tiganetti* nyujta leg-előbb könyörgő Levelet ő Felségéhez azért, hogy mivel nemtelen születésü, már ennek utánna a' Nemes Gárdában nem szolgálhatna, azért a' *Dévy* árván lévő fő Postamerséget kívánná, mely kérése ő Felségétől azonnal meg is adaték — de ezen hivatalban sem ártana, ha vagy egy szót Magyarul tudnánk!! — Ezen hónapnak 17 dikén, azon sok minden féle Leveleket, mellyet az ujj Felség a' Királyi némely szobákban találta, meg-akarván égettetni, minekutánna azokat hirtelenséggel tüzre vetették volna, ki-gyula, de minden kár nélkül, egy Udvarbéli Kémény, melynek még lármája egézfizzen meg-nem tsendeledvén, meg-ő Felsége a' maga külső szobájába, hol az asztalon egy bé petsételt Levelet talál illy fellyül való irással: „ *Ad Suam Majestatem!* Fel nyitja, 's e' vala benne írva; „ *Ad hodiernum Casum, feliciter, et emergentis, et sopiti iucendii in Aula Viennæ, quo scripta æterna oblivione digna, Jussu DOMINI, Combusta sunt.* — Alól ezen: „ *Leopoldus;* — Anagramma; *Pelle Duos.*

*Hostibus Arma paro; Rectum Justumque reduco;
Gentibus Hungaricis Aurea seccla fero.*

*ReX LeopoldVs aMor papVLI, hVngarICo optI-
git orbi;*

*sVnt Vota ——— ——— nobilis Hungari F — S —
Viennæ 17. Marty.*

Ezen hónapnak 16 dikán dél előtt az Alsó Ausztriai Rendek nyujták bé ő Felségéhez a' magok kívánságokat. Ezek után még az nap a' Galliciai és

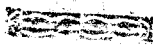
3-4

Lodomeriai Státus meg-bizott Követjei H. Jablonovszky Stanislaus, Ofolinszky Josef, Potokchy Miklos és Batovszky Grófok botsáttatának ő Felsége eleibe, kikkel igen kegyelmesen beszélt. Ezen utobbi Követek Gallitziának és Lodomériának a' Magyar korona alá való visszfa állítását munkálódják vala melyről Bétsben tsak hamar az után olly hirtámadá, hogy ezen kéréleket meg is nyerték volna. Ha Servia 's több elszakadt részei is Hazánknek mind helyre álhatnak, egy a' leg-hatalmasobb Országok közzül való léfszen Magyar-ország egész Európában. — Tegnap vala Gr. Teleky Sámuel Ur ő Excellentiája is szemben ezen Felséggel, kivel igen kegyelmesen beszélgetvén, azt jovoslá, hogy tsak sietne a' maga Fő Ispánysága alatt lévő N. Várme-gyébe menni, azt helyre állítani, és ennek Státusfit arról meg-gyözni, hogy ő Felsége, valamint boldogútt édes Anyja, egyenesen az ő meg bizonyított hivségű Magyarjainak szives hivségekhez tá-moszkodván, ezeknek édes Attyok, Polgár tárfok, és boldogságokat munkálódó fejek kíván lenni, és nem tsak az, hogy az ő törvényeket, szabadságai-kot, mellyek férthetetlenek, meg erősíti, hanem a' mit magok közönségesen jónak tanálnak, és abban meg-edgyeznek, azokat is meg engedni, és ezen Or-szágnak mindenekben halznat munkálódja. — Azt mondják némelleyek, hogy ő Felsége Toskándból 20 milliomat hozatott volna a' napokban Bétsben. —

A' Bánátból, ezen hón. 13-dikán költ Levelek szerint,
Yid-

Viddinnél 100-szer Törökök vagynak öfzve gyülen-
dö félben. — A' *Nádasdy* és *Ferdinánd* sergeinek
4 dik Batalionjai *Péterváradon* parantsolatot vette-
nek, hogy az első jel-adásra kézzen légyenek az
útazásra — és ugy véllyük, hogy a' Serviai tábor
Belgrád és *Szemendrónél* gyül az idén öfzve. —
Bukoreftből ezt írják a' Kurirnak ezen hón. 6 dikán:
„ H. *Koburg* a' maga népével még Bukoreftből ki-
nem mozdult, hanem a' N. *Barkó* vitéz sergének
2 osztálya *Rusvéde*-felé indult, és a' *Szávoja* *Dra-*
ganyosit váltotta fel; ezek tovább nyomúltak, a'
Barkó Húzárok helyét pedig a' *Lövenér* könnyű
lovak foglalták el — a' többi Sergek mind eddig
helyben vagynak. — Ama nagy híru esmeretes
vitéz *Obeftér Képiró* Ur, a' maga tulajdon kérésire
nyugodalomra tétetett; mely nyugodalom kérésnek
oka tsak a' vólt, hogy mások tsekély érdemmel
nagy jutalmat nyertek, ez a' *Márs* próba tüzét pe-
dig 7-szer ki állott vitéz s. t. — *Képiró* helyett
Obeftéré és *Reg. Komendánsá* tétetett *Qvietovszky*,
Oberfilájdinántá *Levests*, 1-ső Főiralamesterré *Tan-*
cher, 2 dikká *Barkó*, 3-dikká *Ötvös*. — Meg-jegy-
zésre méltó, hogy a' N. *Barkó* Sergétől 6 hónapok
alatt hármon emeltettek *Komendáns* *Obefterségre*;
u. m. *Qvietovszky* *Barkónál*, B. *Gráfen* az 1-ső *Szé-*
kely gyalogságnál, B. *Khinmájer* a' *Lövenér* lovas-
sainál. —

Tsernovitzból 8-dikbán ezt írják: „ Leg-ke-dve-
sebb *Sándorom*!! „ Az *Istennek* látható *Ádvaszent-*
egyháza, ezen hónapnak 6 dikán három Törökök-
kel izaporodék *Tsernovitzban*, még pedig ollya-
nokkal, kik magokat a' Török Tsáfzártól nyert
Levelekkel a' *Mahumed* familiájából való Nemes
embereknek lenni meg-bizonyítják, mely három sze-
méllyek egy familiát téznek, mivel az *Atya*, ma-
gát két neveletlen fiaival a' *Romai* hitre keresztel-
tette; az öregnek *Kereszt* *Attya* a' *Kerületbéli* *Ka-*
pitány és *Guberniális* *Consiliarius* *Mélt. Bék* *Joséf*
Ur, a' nagyobbik fijának, M. *Gróf* *Lágotheti*, és
a' kisebbiknek M. *Bendella* *Ur*, a' *Rabok* ítélő
léz.

székinék Préfessé vala, mely familia Török a' Kho-
tzimi kiköltözéskor szökött vala viiszta, és mind-
ez ideig magát abban a' faluban tartoztatta, mel-
lyet az előtt árendába birt vala. — A' Moldovai
mi részünkről való Adminisztrátor panaszokodik va-
la a' napokban H. *Potemkinnál Jászban*, hogy a'
Muszkák 30 falukat a' mi részünkről a' magokéhoz
foglaltanak, melyre a' Hertzeg csak azt felelte: *az*
efféle approxág dolgokat, az én Fő Strásmesterem-
nél igazittson Kegyelmed-el. Félő, hogy ezen mosta-
ni Barátunk — — — — — A' Lengye-
lek ugy gondolkodnak, hogy a' magok táborjokat
Chotzimna! által ellenében *Kaminitztól* fogva, egész-
főzen a' Dnister vizéig ki-terjeszték, és a' napokban
mutogatták-is magokat a' mérséklő Inzsinekek. —
Ezen tartományban csak nem minden éjjelenként
izemléjük az *Aurora Boreállist*, ha Bétsbe látjátok
ezt valaha. Az Armádiánál még semmi sem tör-
tént, de mivel itten már egy hónaptól fogva töké-
letes nyári napok járnak, minden órán fogunk ne-
vezetes történeteket hallani. s. t.

Utólsó jegyzések.

„ Midőn a' mostani Felség II. *Leopold-Toskáná-*
ba ment vala lakni, ezen Tartományban annyi vala
a' Gonosztévő, hogy fényes nappal járnak sem vala
bátorságos — most, ha ejzel a' kalapodat az utzá-
kon teli arannyal vilzed Toskánában bátron min-
den félelem nélkül el-mehetz. —
Leopold Toskánában olyan sivatag helyeken tsinál-
tatott kő utakat, azt beizéllik a' mi Kabinét Ku-
rirjaink, hol ennek előtte csak a' fene vadak úta-
nak vala; nagy reménységünk lehet azért, hogy e-
zen 2 leg-szükségelebb dolgokat Hazánkban-is hely-
re állítja. — Már is beizéllik Bétsben, hogy azon
Penthesillia Szabad fergébéli szemelvények, kik eddig
Bétsben csak nem egész éztaka minden utzákon
szabadon patroléroznak vala, és a' kiknek csak tud-
va lévő izamok a' jelen-való időben 18-ezer 200

egy néhány bobítás fejekre mégyen, még minek
előtte a' Királyné Bétsbe érkezne, rendbe szedetné-
nek ;

— A' 'Sidókat Bétsből tsak alig ha minden órán
ki-nem tiltják, valamit a' Nagy *Therésia* idejében
vala. — Még idővel talám az is fel fog állani,
hogy azok az ifjak, kik a' házofságra alkalmasok,
kényszerítettnek a' házafságra.

A' Pofony Vármegyei gyűlés alkalmatofsággal
fel-állá Gróf *Pálffy* János Ur ő Excellentiájá az
ide való Fő Ispány, és egy igen szép előljáró ma-
gyar beszédje

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— (A' a' roftába maradott.)

— Bé hivatja ő Excellentiája az ugy
nevezett *Manipulónsok*at is, azokat a' földmérés
mellet részegeskedő Urakat. kik eddig a' paraszto-
kat

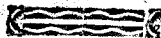
kat verték, és a' földes Uraknak a' legfelsőbb hangon rezonéroznak vala. Ezek között az appróbbakat a' *Ferdinánd* Seregéhez recomendálá *Otskay* Urnak, kettőt pedig u. m. *Kéfer* Josef, és *Scotz* Josef Urakat fegyver között küldé Bétsbe a' maga Gránátéros Kapitánnya vitéz *Krájník* Urnak, olly rendeléssel, hogy próbálná meg, ha ezeknek az Uraknak illene a' Gránátéros süveg a' fejekbe; ki azonnal meg próbálvan — hát úgy illik, hogy már rég azt kellett volna nékiek viselniük. Ezen 2 Gránátéros Urakat tegnap magam szememmel láttam — már fogják naponként a' Királyi 5 Krajtzárt, és minden 2 napra egy Tábori Sémlejek nagyon. — Gróf *Trautmanfsdorf* és Gróf *Kobentzel* Urak Belgiumból Bétsbe érkeztenek. — A' Belgrád alatt kemény sebet kapott, de tökéletesen meggyógyult *H. Eszterházi* a' Tothorzági Seregnél 2-dik Obefierré tétetett.

Az Auszriai Státusok tanátsot tartván, béizennek II-dik *Leopoldhoz* azon kérelemmel, hogy adná nekik *audientziát*? és mikor? Erre azt felelé ő Felsége az előtte megjelent Députátusoknak: „Én Bétsbe nem azért jöttem, hogy itt kegyelmetek rajtam tsudálkozzanak, hanem azért, hogy kegyelmetekkel edgyütt azt a' Státust, melynek én feje, és kegyelmetekkel edgyütt tagja vagyok igazgassam; azért én hozzám mindenkor bélehet egyenesen jöni. — — — — —

— — — — — *Schönbrunban* készítik a' Palotát a' Királyi Familiának. — A' Sz. *István* toronyabéli nagy haragnak ütője, mely ütő tsak 26 mázsa, a' II-dik *Josef* halálának napján magától leszakadott vala és ketté tört, mely máig is a' toronyban hever; és máit is vittének helyébe — ez eddig igaz.

Bétsből. — Ő Felsége minden Udvari és Ország' igazgató hivatalokat, ugy a' hivatalbéli s minden méltóságú személyeket, valamint a' polgári ugy a' katonai renden, addig a' meddig, tovább való rendelésig, eddig volt állapottyokban meg-hagyta, meg-erősítette és meg-parantsolta, hogy közönségesen a' magok szolgálatyokat, az Ő Felségének tejendő esküvélek és eddig szokásban volt rendelések-szerint tovább folytassák, a' ki adandó dolgokat pedig az Ő Felsége mostani titulussá és petséttye alatt bortsátsák ki. — Ez-szerint a' múlt Vasárnap Hertzeg *Stahremberg*, mint első és fő Udvari-mester, Gróf *Rosenberg* mint fő Kamarás, Gróf *Kaunitz*, mint fő Udvari Marfall, Hertzeg *Ditrichstain* mint fő *Istálló-mester*, Gróf *Károly* mint a' N. Magyar' Hertz. *Lobkovitz* mint a' Német Gárdistáknak Gróf *Nostitz* pedig mint a' Királyi gyalog Testörzöknek Kapitányok, hűségekét, Ő Felsége alatt való hitek le-tétele által meg-erősítették. — Az ezen hónapnak 10-dikén költ *Femesvári* Levelk-szerint, akkor tállyban az egész Bánátusi sereg magát annyira ölzve-húzta volt már, hogy Méhádiától fogva *Schupanekig*, tul a' Dunán keresztül Gládováig és Négotinig a' Timok mellett, egy olyan lántz formáltatott, melly-szerint kevés napok alatt az egész test magát egybe vehesse, Gládovánál táborba szállhasson, és Viddin alá nyomulhasson. Azonban ekkor a' fő hadi-szállás még *Schupanekben* vála, az hová *G. G. Vartensleben* már 6-dik meg-érkezett volt: de a' Viddin ellen való próbára *H. Koburg* várattott, ki-is a' végre Oláh-ország.

gi fergének nagyobb részével oda útban vagyon
 Ó-Orsovához 12 négy és hat ágyus tsonakok is ér-
 keztenek vala-meg, mellyeken az ágyukon kívül,
 bombi hányó mosárok is vitettetnek, 's ilyen ha-
 jók többek is érkezendők. Orsova az alatt tsak
 bé-rekefztetve fog tartatni. — A' *Toskánai* igazga-
 tó-szék olyan parantsolatot küldött a' *Livornoi* kor-
 mányozó-székhez, hogy az itt lévő ki-kötő-hely-
 ben hirdetté-ne ki, hogy egy 27-dik Febr. költ Ká-
 rállyi rendelés-szerint, semmi vigyázat nem lévén
 az ő Felsége *Auszriai* Státusokban következett ur-
 ralkodására, és ő Felségének a' hadakozás folytá-
 tásában szükségesképpen lévő rész vételére, valá-
 mint a' *Livornoi* ugy a' több *Toskánai* ki-kötő-hel-
 lyekben is, a' *Neutralitás*g iránt 1778-ban 1-ső
 Augustusban adatott törvény, tovább is egész erejé-
 szerint meg-tartásék. Ezen hir-adás közöltetett
 minden *Toskánai* ki-kötő-hellyekben lévő Polgár-
 mesterekkel is. — *Regensburg* 15 dik Mártz. — A'
Moguntziai Választó Fejedelem, az ugy neveztetett
Arany Bullának ereje-szerint, a' maga több fő Vá-
 lasztó Fejedelem társait, a' jövő Juliusnak 1-ső nap-
 jára, a' Tsászár választásra, meg-hivta: a' mely
 végre hivagató irását, arra rendelt tulajdon Követ-
 tyei által küldötte kinek kinek kezéhez, u. m. *Dres-
 dába*, *Berlinbe* és *Hannoverába* *Gróf Hatzfeld*, *Kob-
 lentzbe* és *Bonnba* B. *Hajenek*, *Münkhenbe* és *Prá-
 gába* pedig B. *Dienháim'* által.

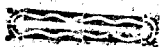
Midőn Felséges II-dik *Leopoldnak* tudtára esett volna az Erdély-orzági Státusznak azon keserves panaszja, hogy az Országban benn termő Sónak mázsája 3 n. farintokra emeltetett legyen, azt mondják, hogy ezeket szollotta volna: „Már ez ingyen fok! nem illik, hogy a' haza, azokban a' dolgokban, mellyeket az áldott természet ingyen szült az Hazában, tsak leg kisebb fogyotkozást-is szenvedjen; azért leg ottan parantsola ő Felsége, hogy a' Sónak mázsája, valamint eddig vólt, 51 krajtzár-ra szállítsák. — Valamint Magyar-országban, ugy Erdélyben minden ugy nevezett *Politzáj* hivatalok ő Felsége által eltöröltöttek; a' Direktorok, mig hivatalba alkalmaztathatnak fizetés nélkül maradtak, az egy Szebeni Pok Direktorán kívül, kinek egész fizetése meg-hagyatott. — Az Erdély-orzági fő Kormányozó Gr.^s *Bánffy* György Ur ő Excellentiája, ki a' napokban a' valóságos titkos tanátsofi méltóságot öltöze magára, a' mái napon indula-vizsza Erdélybe. Boldog Haza! kinek egy olyan Kormányozód-vagyon, a' kiről az ötet esmérő idegen Nemzetbéliek-is el-merik azt mondani, hogy minden 100 esztendőnek elég egy ilyen tökéletes embert szülni. — — — — —
— — — — —
— A' Törökkel való békeféségünk a' leg-jobb reménység alatt vagyon.

Az Orosz Császárnének kívánságai a Svéd-
török háborúknak, melyek-szerint azoknak a békeséget aján-
lja, e két paktumért nem tétlenek különösön;
többször, hogy a Királynak, Ország-gyűlése nélkül
ellenségének hadat izent és folytatni ezután ne le-
hessen: 2-ször hogy Svédzia az Oroszokkal csak ma-
gára különösön kössön békeséget, nem pedig más
uralkodó Hatalmaságokkal egy tárfaságban. Ez-
szerint, nem sokkal ez előtt, közölte-is a Svédzia
Követe, a Lengyel Közönséges-tárfasággal azokat
az indító okokat, melyek az ő Urának éppen
meg-nem engedhetik az Oroszokkal való meg-békél-
lést, azért; mert az ő ítéletek-szerint, a Muszka
Udvarnak fel-tételei nem egyébbre néznének, ha-
nem hogy még valaha egész Északnak Diktátorjá-
vá lehessen, ha most nem csak ők, hanem magok
a Lengyelek is két kézzel nem kapuának al-
kalmatokságon, hogy a veszedelmet, mely számok-
ra is előre készítették el-kerülhessék. Ezek is több
ilyenek valának a Svédziai Követe beszédgyei:
melyeket ha meg gondolunk, és azt is ide gondol-
juk, a mit némelyek beszéllenek, hogy a Prusz-
izus Udvarnak a Törökkel való frigye, már meg-
kötöttetett volna: így talán csak el-hihettyük, hogy
a Lengyelek terhesetske fel-tételek alatt-is reá állot-
tanak a Pruszszussal való frigy tartásra: mások
ugyantsak egyebet beszéllenek, és azt erősítik,
hogy a Lengyelek indító okokkal keresték volna
meg a Pruszszus Udvar, hogy némely kívánságai-
tól állana-el, a melyre való válofst nagyon vár-
ják a Lengyelek.

Ezek

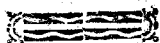
Ezek voltak a' fel tételek: hogy t. i. engedjék oda a' Lengyelek a' Prussziai Udvarnak *Dántzig* és *Thorn* Városait; nem külömben egy *Dybow* nevezetű Józszágot (Starostey), mellynek 4 mértföld a' kerülete, 's a' mellyben vagon most a' Lengyel Kamara. Ezen kívül, hogy 12,000 lovas, és 2000 gyalog hadi segítséggel tartozzanak lenni a' Lengyelek, ha midőn a' Prussziai Udvarnak fog kívántatni. — Az említett Udvar ellenben, *Cujavia* Tartományából, (Nagy Lengyel Országban) egy Darabot vissza fog adni a' Lengyeleknek; továbbá a' *Dántzigba* szállítatandó portékáktól felénnyi vámot kíván, mint eddig, az az: száztól, nem 12; hanem 6 forintot; attól pedig, a' mi a' Prussz. Szileziába fog vivődni, száztól kettőt: tsupán az *Elbingába* vitetendőért kellek ezentúl száztól, nem négyet, mint eddig; hanem 6-ot fizetni. — Ha a' Lengyelek hadakozásba keverednek, tehát azon esetre, a' Prussziai Udvar is 12,000 Lovas, és 2000 Gyalogfággal, fogja őket segiteni. Egyfzersmind ajánlást tett, hogy a' töle kért 13 milliom Lengyel forintokból kész lessz szolgálni, ha a' Királyi Józszágok akár zálogba, akár örökös áron is néki engedőnek.

Azok között, a' kik a' Lengyel Király buzgó Hazafiságát követvén, készek voltak Drágaságaiknak, vagy más tehetségeiknek egy részét Hazájok segítségére fel áldozni, ki mutatta ez úttal is magát különösen Gróf *Malachovszky*, olly álmélkodásra méltó ajánlásnak tétele által, hogy egy milliomot fog költsön adni az Ország Kasszájába, minden Interes nélkül. — *Nagy Lengyel Ország* nevet viselő Tartomány

mány arra kötelezte volt magát, hogy ezen folyó Mártzius hónapban le fogja mind azt a' *Kémény-pénzt* tenni a' sereg szükségének pótolására, a' mennyit 3 esztendő alatt szokott rend szerént fizetni; *Lithvánia*, és *Kis Lengyel Ország* Tartományai pedig 2 esztendei *Kémény-pénznek* ugyan csak Mártziusban leendő ki fizetését ajánlották. Az efféle példás adakozás által, közel 12 milliom került bé az Ország kintstartó Házába; melly summa haladhatatlanul is szükséges volt a' sereg szorúlt állapotjának fel segéllésére.

Maros Vásárhely. — Erdélybe a' szomszéd elenségtől a' Töröktől való félelem, minthogy a' telen a' katonaság onnan rész szerint Lengyel, rész szerint Cseh-ország-felé el-takarodott igen nagy, a' mostani változások pedig az eddig volt Törvény-székeknek el-törlésével a' hazában nagy sibongást okoznak: ugyantsak még eddig a' hazában tsendes békefény uralkodik, és adná a' Menybéli Isten, hogy az ez előtt uralkodott vallás-béli külömbbségből s nemzeti-gyűlölségből származó egyenletlenség a' mi hazánkfiainak szivekből gyökerestől ki oltatván, vettetnék meg már valaha az egymást meg-értésnek és szeretésnek fundamentomán hazánkknak közönséges boldogsága! Miért pengettyük nyelvünkön ezen szép szókat? — *Concordia res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur* — ha egymást meg-sem szenvedhettyük. — *Omne regnum in se divisum desolabitur.* — Méltóságos Gróf Nagy Ertsei Toldalagi Pál Ur volt Özvegye, már Néhai Mélt. Gróf Rhédei Klára Ur Afiszony ö Nagysága hólfzas betegeskedései után ezen hón. 13 dikán 12 órakor délbe az élők seregét el hagyván, már az halottak közé szám-láltatik.

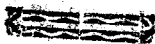
*M. N * * Prépóst Urnak, N. Baranya Várme-
gye Gyülésében, M. B. Splényi volt Komissárius Ur-
hoz intézett Beszéde:*

*Fő Méltóságos Báró Ur! „ Engedje-meg Excel-
lenciád! hogy ezen Magyar Hazánknak hoszszas
ohajtálsi után, egyszerre fel-derült felettébb örven-
detes napján, e' Nemes Magyar Baranya Várme-
gyének Státusi, és Rendjei nevével, Nemzeti Ma-
gyar Nyelven szóllyak. Mert nem tudom, mi bel-
ső javallásból, úgy tétztzik; hogy, a' mit ma érez-
nek Magyar sziveink, azt tsak magyarul ejthetjük
ki leg szivefsebben, leg értelmesebben. “*

*„Noha meg kell vallanunk, hogy az el olvas-
tatott Felsőes Fejedelmi Levélnek hallásával, egész-
szen meg vidúlt sziveinket sokkal nagyobb, sokkal
érzékenyitőbb öröm fogta el, hogy sem azt, még
akármelly ki keresett Magyar szókkal is vóltakép-
pen ki jelenthesük. “*

*„Midön minden régi Törvényink, Szokásink,
Rendtartásink, minden örökös Szabadságink, sőt
még ez az édes Magyar Nyelvünk-is, 's ezzel egész
Magyar Hazánk egyebet utolsó veszedelménél nem
várhatott; ime! éppen akkor egy váratlan tsuda
változással egyszerre ismét, 's olly magassan fel ka-
pott, hogy hajdani ditsőffégéhez leg közelebb lenni
láttzathatik. “*

*„De nem vólna talám alkalmas, sem e' nap-
hoz illendő, örömünknek minden okait nevezetesen
elő számlálni: ne talántán, midön annak tellyes
nagy vóltát magasztalni kívánnánk, a' múlt eszten-
dőkbeli szomorúságink' okainak, bár mi futó emlé-
ke-*

kezete is, ezen öröm Napunk' világát valamiképpen meg homályosítaná. "

„Minden örömünknek ki jelentését tehát egyedül ebben határozzuk meg, hogy Felsőges Urunknak velünk tett különös nagy kegyességét, valamint minden reménységünk felett valónak nyilván meg esmérjük; úgy ezen Nemzetünkhöz mutatott ritka 's talám egyetlen, 's minden példa nélkül való Felsőges Atyai nagy sziveességét, nem tsak mi örök háládatossággal, 's állandó buzgó hívféggel meg hálálni igyekezünk; hanem még késő maradékinknak sziveikbe is *Második József Császárnak*, mint néhai jó tévő igaz Barátjoknak, 's szabadító, vagy újra szülő, Attvoknak ditső nevét, örök emlékezetre el törülhetetlenül által írjuk. "

„Excellentziádnak pedig a' múlt egynehány esztendőök folyása által mellettünk tett fáradozásit, és hozzánk olly bőven mutatott kegyességét nagy alázatossággal köszönyük. Egyszermind, ha mi ben Kormányozó hivatalára nézve eleget nem tettünk, arról bocsánatot kérünk. Mellyet is Excellentziád kegyességétől annyival biztosabban reménylünk; hogy, emberi gyarlóságunkat tekintvén, önön maga is Excellentziád által érti 's jól tudja: melly nehéz, 's tsak nem el kerülhetetlen, a' meg sebhedt szivnek ollykor ollykor ki nem fakadni. "

„Másként; a' mi Excellentziádnak Fő Méltóságú Személyét illeti: tudtuk mi, 's mindenkor előttünk hordoztuk, egy Magyar Hazánk' 's Nemzetünk' ditsősségét kiváltképpen elő mozdító SPLENYI Familiának mivel tartozunk. Frissebb emléke-

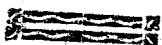

„Ebben vagynak nálunk annak nagyfágos érdemei, hogy sem rólok meg felejtkezhetnénk.“

„De Excellentiádnak is tulajdon maga erköltsi 's érdemei erősebben kaptolták magokhoz sziveinket, hogy sem könnyeu meg válhatnánk tőlök. Bár — melly távól lejénd is valaha Excellentiád: velünk lesz mindenkor hozzánk mutatott nyájas sziveffége, 's ama' Hazájához viseltetett igaz Hazafiúi Lelkűsege: a' mellyet mi még a' Hazánk' szabadfágit faggató hivatalának gyakorlásában is szivének rejtekéből ki hatni, gyakran örömmel szemléltünk. — Éljen azért Excellentiád, és szerentséffen, és fokáig éljen.“

Nagyvárad, Mártz. 14. „Ma itt Ns Bihar Vármegyének Közönl. Gyűlése van; holnap pedig, a' Koronának szerentséffen lett Haza érkezéséért, *Te-deum* fog tartatni nagy pompával a' Püspök Templomában; estve meg fog a' Város világosittatni, 's az ablakok külömbkülömbféle Rajzolatokkal és felül Irásokkal lesznek ékesittetve.“

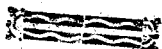
Szabolts Vármegyéből tudósittatunk, hogy a' Ns Vármegyének Febr. 8-dikán tartatott Gyűlésében, a' 6 *Hajdú Városok*, a' Vármegyéhez lett kaptoltatástól, fel óldoztattak, és mind Polgári, mind Törvényes Dolgaiknak folytatására nézve, a' régi lábra vissza állittattak. Mostani Fő Kapitányokká lett *T. Jablontzai Petes* János Ur, a' ki már ennekelötte a' Fő Nótáriusfágot, és a' Vitze Kapitányfágot nagy hafzonnal és dítsérettel folytatta. — Az említett N. Hajdú Városoknak a' T. N. Várme-

megyétől lett külön választatások által, erős fundamentoma vettetett a' kettő közt lejendő barátságos jó szomszédságnak. (*Hadi Tört.* 377, 379, 380 ik oldal.)

Bétsben való meg-érkezése után ő Felsége II. dik *Leopold* kérdi egy audentzián *F. M. B. Laudon*-tól, el-kezdődött volna-e már a' 3-dik táborozás, és melly felől estenek volna az első mozdulások? melyre az öreg Vitéz azt felelvén, hogy az *H. Hohenlohé* tábora Febr. 21-dikén a' *Hertz. Koburgéval* egyesített, a' Bánáti minden Regimentek a' folyó hónapnak 1-ső napján útnak indultanak, és *G. Gr. Vartenslebennek* vezérsége alatt, már *Serviában* a' Gládovai táborban fekszenek, *Toth-ország'* és *Kroátzia-felől* pedig, az ellenségnek bé-ütése ellen, minden lehető készületek meg-tétetnek 's a' t. — *Mind igen jól vagyon Kedves Laudonom!* meg-illető szókkal felele ő Felsége: *Kegyelmedre bizom az egész hadnak folytatását, legyen tovább-is nékem barátom, az hazának pedig oltalmazója.* — Mitsoda indulattal vették legyen ezen *Kegyelmes Fejedelemnek* maga ki-nyilatkoztatását, a' *Belgiumi Státusok*, még bővebben ennek utánna fogjuk meg-tudni: hogy a' *Limburgiak* tökéletesen meg-elégettenek legyen azzal, meg-tettik egy *Limburgi* 11-dik Mártz. költ tudósításból, mellyben a' többek között ezen szó-is tanáltatnak: — A' mi tartományunkhoz küldött emlékeztető írása ő Felségének nállunk tellyes kedvet tanált: — Mit-is kívánhatna az ember többet? — Az által a' Státusok a' magok állapotokban meg-erősítették, sőt hatalmok még többre terjesztetett, már a' *Nemzeti-gyűléstől*

Ants mit tarthatsanak: — A' Papi-rend nem retteg tovább a' Frantzia ujittásoktól 's örökségeit nem félti: — A' kézi-mester ember nem fog kényszerített-ni, utolsó tsepp véres verejtéke által magát a' portzio szedő katonától szabadítani: — A' kereskedő alig várja örömeiben azt az órát, melyben bizonyos-son tudja, hogy nyakából a' vámosok és árendások terhes járma ki-fog vétetődni; sőt a' Fábriká-
lok-nak-is bizonyos lehet azon reménységek, hogy posztójokat 's egyéb árújokat Német, Magyar 's más országokra-is ki-vihessék: — Kedves emlékezett ezen tartományban, II-dik *Leopoldnak* szándé-
kai ki-hirdetésében, az e' -féle atyai ajánlás: *Senki a' meg-lett dologért fel-kerestetni és nyughatatlan-sággal illetetni nem fog*: — Kedves az-is, hogy nem tsak annyit ígér a' Kegyelmes Fejedelem, a' mennyit talám a' nép maga kérni bátorkodott volna: hanem még útát mutat önként, nem tsak a' ország boldogságára eddig fen-tartatott rendelések-
nek jobb meg fundálására, hanem (a' mi már leg-több) olyan trikkellyeknek-is a' régi törvényekhez való ragasztására, mellyek az ország rendeléseinek természeti állapottyát a' következőkre nézve-is meg bonthatatlaná tegyék. — Ha egy nem-zethez II-dik *Leopold*, még Nagy Hertzegségében ilyen kegyelmes gondolatokkal vífeltetett, a' mely nemzet az Auszriai házhoz való érdemeire nézve, még tsak nyomába sem léphet a' Magyar nemzet-
nek, a' mint ezt a' Magyar nemzet sokszor, de ki-vált a' jelen-való időkben a' bámuláig meg-mutat-ta egész világ előtt; ugyan nem remélhetnének-é hát

mi is már valaha az ő uralkodása alatt tellyes boldogságot.

Elegyes hírek.

A' Frantzia Nemzeti-gyüles előtt is most forog kérdésben, hogy vallyon jó és hasznos lenne-e, az úgy nevezett *Feketékkel* vagy a' *Nigritziái* 's más rab-szolgákkal való kereskedést tökéletesen el-törölni. Az emberiség ugyan őket mint embereket, készleti ezen jóra: de úgy láttzik, hogy az Anglus Politika ebben is gáttokra akar lenni: ez által a' Frantziák külömben is sok Milliomot vesztenének, 's hát pedig, ha a' történik, a' mitől ők is leginkább félnek: a' többek között így szólnak a' kereskedők: az Anglus úgy mutattya magát, hogy ezen szereztsetlen emberekkel való kereskedést nem szzereti 's el-akarja törölni; azonban el-törölvén azt előbb a' Frantziák, ki áll az Anglus ellen? hogy azt még jobban fel ne állítsa, melyből származó veszteség, a' Frantziákra nézve meg-betsülhetetlen lenne.

Miólta Frantzia országban a' hazafiság annyira bé-jött, hogy a' Gavallérok ezüst tsattyaikat készlek lennének meg-úszegül ajánlani, történik hogy ezen országban egy tartományoska is az ilyen híren meg-buzdulván, akarja vala mutani hazájához szzeretétét. Ebben a' tartományban kevés tsatt vifeltetett; mely szzerint a' gyülekezett 3000 Livrát érő tsattot készittetvén, mint ajándekot a' Nemzeti-gyülesnek el-küldötte. Egy idegen itten meg-fordulván, kérdi: mért nem küldötték-bé inkább tsak

az 3000 Livrát? — helyes, felelének a' főbbek, de kinek fordulhat-meg minden a' fejébe! — Minekutánna a' Nemzeti-gyűlés, kemény veszekedés után el-végzette volna, hogy minden olyan nemes privilégiumok, mellyek a' jószággal járnak, ugy szintén a' férjfiu nemben lévő első születtetésből az örökségek iránt származó jus, és az osztózó személyek' mivóltokhoz szabott egyenetlen osztozás, el-töröltessenek, egy néhány nappal ez után u. m. 28-dik Február, ezen következő 10 punktumokat is meg-erősítette: 1.) A' katonaságnak feje légyen a' Király. 2.) A' katonaság tsak külső ellenség ellen hadakozhassék: 3.) Külső nép földra ne vétetőd-hessék, vagy bé az országba ne hozattathassék, a' törvény adó Hatalom' és Király egyezése nélkül: 4.) Minden osztendőre, ezen Hatalom határozza-ki a' katonaságnak meg kívántató költséget: 5.) Semmi rendelés ne tétetőd-hessék olyan, melly valamely polgárnak személyesen akadályára lehessen abban, hogy a' katonai seregűél külömbb külömbb féle gráditokra' léphessék: 6.) Minden katonának polgári jussa vagyon, mihent bir azon dolgokkal, a' mellyeket a' Nemzeti-gyűlés tőlle kíván: 7.) Mihent 16 osztendeig hívenn szolgált, már semmi portzio vagy jószághoz ragadó terek rajta nem fekszik: 8.) A' katonaság minden osztendőben Juliusnak 14-dikén teszi-le a' Nemzeti-gyűléstől rendeltetett esküvést: 9.) A' Hadi Ministerek és a' törvénynek eleget tétő hatalomnak Gondviselői, kötelefségekről való felelet alá vagynak vettetve: 10.) A' Katona-tiszteknek hivatallyokat el-adni nem szabad.

Egy igaz Magyar országai Hazafinak Társaihoz
való Intései :

Magyar! hajnal hasad; de meg nem virradt még:

Hát estvig ki tudja, milyen lesz az Ég!

Sok napnak vig volt már hajnala 's fel költe,

Nyugtáig azonban sok keferüt tölte.

Örülj, de okosfan; ne hirtelenkedjél:

Sok vagyon még hátra; azon törekedjél:

Hogy több sebeid is mind bé gyógyúljanak,

Ugy hogy soha többé ki ne újjúljanak.

Igaz, hogy kezekben van már a' drága Kints,

Melly nélkül, úgy láttzik, állandóságod sinte.

Igaz az is, szépek a' tett Ajánlások;

De mi könnyen férnek azokhoz rontások.

'S bár most fokot nyerj is: ha nem lesz állandó.

'S az idők sorjával bátran truttzolandó.

Mit nyersz? szegény! hanem újjabb keserveket,

Múltaknál nehézben, eméztendőeket.

Ha jobb lábra tefzel Nemest és Parasztot,

Kire fokféle mód fok bajt 's terht akasztott;

Ha rendbe téssz Királyt, Grófot, Bárót, Papot,

Akkor le menttével ditsérhedd a' Napot.

Ország Gyülésének kell hát előbb lenni,

'S abban mind ezeket rendbe jóba venni.

Melly úgy lesz, 's Menyből is úgy jó segedelem,

Ha fokfelé nem von a' sziv 's az értelem;

Ha Koronás Födét mint illik tiszteled,

'S Magyar Véreidet egy farmán öleled.

Egy Levélben emlékezett vala a' Kurir Szent

Istvánról Dátziának Királyjáról, hogy az ő tes-

te Görög-országból a' minapában Belgrádban ho-

zattatván, nagy pompával a' Görög templomba

hely.

helyezettettetett legyen. Itt most egy tudós embernek, ezen dolog iránt való jegyzései, közöltetnek a' Magyar olvasókkal. — Ezen *István*, kiről a' beszéd vagyon, negyedik ezen a' neven: vezetéek nevére nézve hivattatott *Urofiusnak* vagy *Uroscusnak*, a' mint 22-dik *János* Pápától és *Luccaritól* neveztetett: a' *Neemanniai* házból való volt, és 1322-ben *Serviai Királyá* lévén a' Magyar Király alatt volt. Valamint vitéz, ugy *Istent* félső Fejedelem, meghodoltatta a' *Bolgárok Királyát* *Stráftzimirt*, és uralkodását *Rágusáig* terjesztette. Második feleségével *Máriával* a' *Bizantziumi Tsászár* *Paleologus* Leányával, nemzette *Siniscianust*, ki az után *Kantakuzeno Simonnak* neveztetett, kitől az után ama nevezetes *Joanninai* Hertzégek eredeteket vették. — *Mária* vala *Görög* vallású, *István* pedig *Filepnek* a' *Tarentumi* Hertzegnek közben járása által a' *Romai* vallást vette magának, mellyről való vallás tételét *Bertrámnak* a' *Brundusi Püspöknek* kezébe tette-le. Ez okoztatta az ellene való támodást, és meg folytatását 1333-ban. *Tette Skosnába* egy az *Idvezittőnek* itten tölle készítettett templomában temettetett. Ez a' *Skosna* vagyon a' *Dátzi* vidékben, 's ez okozta, hogy *Dátzi* Királynak iratott; holott *Dátziában* ilyen nevű Király nem-is volt. 's a' többi.

Tudománybéli Tudósítás.

A' múlt esztendőben tettünk vala tudósítást, hogy egy Bétsben mulatozó Atyánkfia *Dor. András Sámuel* Ur abban munkálódik, hogy a' maga nemzetének egy olyan mulattságos és elmés gyűjteményekből álló könyvet adhasson kezébe, mely az elmét az olvasásra ketsegtesse, gyönyörködtesse, mulassa és élcsittse. Imé ezen Hazáját és Nemzetét forró indulattal szerető meg-nevezett Hazafi ezen munkájának első darabját már nem tsak el végzette, hanem világ eleibe-is adta, ezen homlok írás alatt: *Elmés és mulattságos rövid Anekdoták*. Az árra egy Exemplárnak egy Magyar forint, az az:

50 kr. Lehet ezt külömbb külömbb kötésben és kö-
 etlen is találni Bétsben a' Szent *István* Temploma
 Udvarán *Doll* Urnál, Pofonyban is ugyan ennek
 boltjában; Pesten *Veingánd* Urnál. Debretzenben,
 Kolosváron, N. Enyeden és Szebenben is minden ó-
 rán lehet találni, az említett áron.

Meg-vallom, hogy már egy néhány elztende-
 je, mióta azon ohajtazok, hogy bártsak a' Hazá-
 fiaik közzül valaki találkoznék, ki az idegen tudós
 nyelvekben már böven találtató efféle elmés és mű-
 lattságos jegyzéseket szedne öfzve, hogy ez által
 Magyar Nemzetünknek ha tsak egy részét-is az ol-
 vasás szomjuságára kényszerithette; mért kivált az
 Alfzonyi nemét, a' közönséges rendet és az ifja-
 kat az' effélék birják olvasásra, mellyeknek' olvasá-
 sával, észre sem veszik, mikor elméjeket élesítet-
 ték, 's külömben gyaran haszontalansággal el-töl-
 tett üreís óráikat gyönyörűséggel meg nyerték. —
 Ezen *Anekdótáknak* több darabjai lézzenek, mellye-
 ket az említett Ur máig is szüntelen szedeget öfz-
 ve, és e' végre még egy olyan mulatóságos gyűj-
 teményé válhatik, hogy akár mely tudós nyelv-
 ben is ennél szebb gyűjteményes Könyvet nem le-
 hetne találni.

Jól tudják a' mi Erd. Hazánkfiai, hogy az efféle
 munkához többnyire nem a' nagy Urak, kiknek
 foglalatosságaik is nagyok, szoktanak nyúlni, ha-
 nem többnyire mind olyan szegény legények, kik
 az efféléknek nyomtatásában az egész nemzet te-
 hetősebb részének Nemzeti sziveíségéhez bizíának —
 mutassa-meg azért ki ki, hogy ő egy Anyai nyelve
 közzül forgalódó tehetetlen ifjunak leg-alább 50 kr.
 segittségül lézzen, ha ezen *Anekdótákból* egy exem-
 plárt veszzen, és ez által azt tselektzi, hogy az e'
 féle Magyar Könyvekhez fogott tanultaknak tüzet
 ad tüzekhez, és így észre sem veszszük, mikor nem-
 zeti nyelvünk Ősi porából fel-elevenedve virágzik.

Költ. Bétsben 27-dik Mártyz 1790.

Mi az Ujság ?

Erre a' felel most leg-egyenesebben a' ki azt mondja: az egész Világ ujság! azonban mi ugy járunk, mint a' szomjuhozó *Tantalus* a' viz-közöpeben — alig van valami, a' mit irhassunk. — A' Bétsieknek az ő ujj Fejedelmek eránt le-tejendő *Homagiumok* Aprilisnek 6. dikán lészén, mely napra kimondhatatlan pompával készülnek. Az itt lévő Magyar mesterembereknek is a' napokban vala gyűlések, hogy ők is, mint Bétsi Polgárok ezen a' pompán meg-jelennyenek; és azt végezék; hogy mint a' Magyar gyalog seregék kék nadrágba, bakkantsba, és veres hajtokás Német dalámányba jelennyenek meg: Erre a' leg-hiresebb Magyar Gombkötő mester *Polman* meg esküvék, hogy ő Német dalámánt nem vesz magára, hanem ha 600 farintjába kerül is Magyar köntösbe áll ki — majd meg-látjuk, hogy meggy végbe ezen pompa. — — —

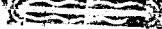
— — — — — A' Stayer Regulirungnál volt Tisztek egy egy esztendei fizetéssel el-botsáttatnak, a' mint hirlelik. — — — — — Ő Felsége az ugy nevezett *Amdlia* Udvarba költözik; a' F. Királyné pedig nyáron *Schönbrunban* fog lakni; Bétsben pedig abban a' részében az Udvarnak; hol F. II-dik *Joséf* lakott; de a' szobák egészfzen el-fognak változtatni. — — — — — Ő Felsége mind a' két Generál Fő strásamestereket u. m. B. *Vétseit* és *Staadert* Feldmarfallájdinántokká, Obelter *Krait* pedig az Erdélyi első Oláh gyalog seregnél Generál Főstrásamesterré tenni méltoztatta. — — — — — Feldmarfallájdinánt H. *Eszterházy* a' tábor melé rendeltetett. — — — — — Báró *Laudon* most a' feredőben vagyon; de minden órán indul Morvába, hová az itt lévő Gránátérosság is már tudja az induló órát; és a' hová meg nem szünnek menni a' véghetetlen hadi-készületek. — — — — — H. *Potemkin* az egész Muszká tábornak, mind a' szárazon; mind a' vizen fő Urá:

vá tétetett. — Mi a' Portával minden órán békeséget reméllünk, és még talám' frigyet-is. — Azt olvassuk a' Pesti Levelekből, hogy a' mult Szombaton egy hete múlt, a' midőn az Heves Vármegyei Nemes Korona örző sereg ide érkezett a' Korona örzésre. Ezen seregnek Obestere és Vezére B. *Ortzy Josef*, Adjutántok pedig *G. Berinyi*, és *Almáfi István* Urak. Az első osztálynak Kapitánnya *G. Keglevits Károly*; Fő Hadnagyok: *Tarody István* és *Josa György* Urak, Zászló tartó pedig *G. Butler János* Ur; a' több ide tartozó Uraságok ezek: *Tsernus István*, *Tsernus Antal*, *Szabó Ambrus*, *Toth Ferentz*, *Bretzovai Josef*, *Schubitz Thamás*, *Liptzai Sámuel*, *Bretzovai Ferentz*, *Kelemen Adám*, *Petrovitz*, *Ujjházi János*, *Tihányi Károly*, *Gr. Butler Lajos*, *Szabó Sámuel*, *Károli János*, *Sárközt Mihály*, *Szabó András*, *Borbély Imre*, *Tarrodi Barth*, *Oskolitsáni János*, *Vigéfsi Josef*, *Kováts András*, *Óves András*, *Bodor János*, *Sigmondfi*, *Markotzi*, *Radits Mihály*, és *Retski* Urak. A' második osztálynak Kapitánnya *Almáfi Ignácz* Ur; Fő Hadnagyok *Stzeletzki* *Markus* és *Stöszszel Josef* Urak: Zászló tartó *Sági Ignácz*; az ide tartozó több Nemes Urak — *Vitális István*, *Kováts Antal*, *Szöke Mihály*, *Gindel Ferentz*, *Bodor Mihály*, *Schötter*, *Retzki János*, *Helebronth Josef*, *Helebronth Mihály*, *Marsó György*, *Hotta György*, *Polyák János*, *Körti János*, *Fratteer Adám*, *Farkas Mihály*, *Stöszszel Kristof*, *Borkhi Josef*, *Szabó Josef*, *Dénes István*, *Vigéfsi János*, *Radits Mihály*, *Okolitsáni Sándor*, *Onodi Pál*, *Beretz Ignácz*, *Darvas Imre*, *Utafi Mátyás*, *Pláti Josef*, *Tahi Ignácz*, *Balazovits Josef*, *Nagy János*, *Nagy Josef*, *Sipos Mihály*, *Szeletzki Márton* Urak.

Ungvárról 19 dik Mártzii szóról szóra: — 10-dik Mártziusban ezen folyó 1790-dik esztendőben Szobrántz helységében lakozó Földes Uraságnak annak idejébe egy tehene meg-bornyazék, melyet az Majorosné meg-fejvén, annak tejét az tseléddel meg-étette, nem-fokára azon meg-ellet tehén

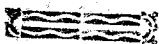
minden ki-nyilatkoztatott nyavalyáján kívül hirtelen azonnal meg döglött, aztat minekutánna megnyúzták volna, azon Földes Uraság számos fok kopóival, és komondorival meg-étette, ugy az tava-zi idővel széjjel rebdeső csókák, és varjuk nagy csoportban azon döglött húsból kedvek-szerint vendegeskedtek, és azonnal mind az ebek (majd húszig valók mind az számtalan fok krakógó madarak mint egy 300 ig egyetembe a' vendég petse-nye mellett egyfzersmind hirtelen döglöve ottan helyben maradtak, mely tsudálatos történetnek mi legyen? avagy honnat eredet mirigye? fokban tsudá-lyák, de meg nem magyarázhatták: más ren- des történet. — Méltóságos Gróf *Stáray János* Ne- mes Ungvár Vármegyének Fő Ispánya, Mártzius- nak 15-dik napján Ungváron tartatott Vármegye gyűlésén Kristof napján, Kristof nevezetű nagy ér- demekre született jeles indulatú Ur fiát harmadik Notáriusnak fel-adott hite le-tételével helyhezette, olly különös fel-tétellel, hogy azon ifiu Gróf Urfi minden fizetés nélkül a' köz-jónak, 's hazájának hasznára, és több Ifiu Méltóságoknak nyilvánóságos példájára szolgálatot tenni életének zsengejében pél- dásan igyekezzen, a' mint is hivatallyának azonnal a' Neimes Státusnak jelenlétében szorgalmatosan meg- felelt.

Bétsből. Minekutánna ő Felsőge II-dik *Leopold*, az Hatalmoságok Köveityeit, uralkodásához való szereztsé kívánásra maga elejében botsátotta volna: a' Spanyol és Orosz Követek valának az elsők, kik ő Felsőge elejébe a' Státus Kantzellárius által bé-vezettetének, kikkél ő Felsőge majd 2 egész ó- rákig folytatá befélgetéseit. — Itt Bétsben a' kotsizó kézüilleték között, leg szemben tünőbb az *H. de Ligné* gustusa: ez áll 6 mokány Tatár lovak- ból: a' Kotsis egy Oláh Papnak öltözött fekete hofszu gunyás nagy szokállos ember: a' *Felejtárok* (Forrájter) Oláh fitzkók, minden pár lóhoz egy egy 's a' t.

Szántód 19-dik Mártzii. — A' Bétsi Magyar Kurirnak 266-dik levelén közönségesse tétetett Bölts Levélre némely jegyzések: — „Ez a' Levél igen szép példával bizonyítja meg azt: mennyit árthat Hazánknek, ha ennekutánna-is mind a' Polgári és Törvényes dolgok Deák nyelven folynak, mind az Oskolák Deákul tanittatnak. — Szép javallás a' Basa' tanátsa, Tsáfzárja' hasznára, egy Pogánytól. — de nagyon Felséges szivből költ meg határozás, az ilyen maga részére hasznos tárgyra intézett úton el-nem indulni *Solymántól* — szivre ható ki-fejezés egyfzersmind a' Levél írótól, 's nagy indító ok, hogy maga a' Török Tsáfzár-is véteknék tartotta, ezen istentelenségre állani. — Ellene álhatatlan erősség a' Levél' érdeme' meg-állítására, hogy az idegenek a' Deák nyelv tsatornáján férkeztek 's férkezhetnek Hazánkba: a' melynek kebelébe vágyódní, nem gyümöltstelen kivánság; avagy tsak az elmúlt idők ugy mutatják, hogy a' vágyódásnak teljesfedése még eddig gyümöltstös vóit — 's a' melynek kebelébe jöhetni nagy eszköz, egy olyan nyelv, a' melly a' mint régi, és hólt, ugy minden Nemzet, munkával, 's tsak nem egy forma munkával tanulhattya; a' mint tudós, ugy minden nemzet kéntelen tanulni 's tudni. — Szép meg fordítása ismét az erősségnek, hogy ha nyelvünkön folyt vólna minden; az idegen-is kéntelen lett vólna magyarosodni. — Add hozzá: magunk-is jobban tudnánk Magyarúl, 's a' szivünk-is magyarabb helyen fekünne. Ugy, hogy, ha igazán akarunk szollani, tsókolnunk kell ezen érdemes Levélnek tsak-nem minden sorait. Bár minden Ujság levélbe bé vólna iktatva, és minden, Magyar ujságot olvasna. Tapfolást és öröm kiáltást érdemlenek tölem is az elmés ki-tózáfok, 's következtetések. De mivel a' jó szivű Levél író, láttatik Nemzetünknek némely részét, vagy meszse nem látással, vagy más érzéketlenséggel vádolni ezen sorokban: *Nemzetünk között vagynak, a' kik Nemzetünknek a' Deák nyelv eránt való hályogját még most-is* — — késnek a' szemekről le-

le-venni : nem állhatom-mög, hogy Magyarinkat 's közönséges tárfaságinkat, a' vád alól vagy ki-ne mentsem, vagy hibának okát ne adam. Igaz az-is, hogy nagy ösztön a' Deák nyelv' megtartására az, hogy minden régi Leveleink 's Törvényeink Deákul vagynak; de még erre elegendőképpen megfelel a' bölts író; sőt én ki tóldom feleletét azzal: hogy fok szegény Hazafiak vagyvak, a' kik a' magok tulajdon törvényes pereikben, egy szót sem értenek; hanem tsak ugy botorkáznak vakon lépve leg világosabb igazságaikban is Prokátorjok vezetése után, mint a' bolygó házba zárt *Thezeus* az *Ariadne*' fonala után. — — De fok Nagyjainknak 's fok Vármegyéinknek, fokkal hellvesebb oka vólt, a' mostani környül-állásokhoz képest a' Deák nyelv mellett való meg-maradásra ez : hogy átallyában minden dolgaink folyamatjának módját 's rendjét kértük vizsgálja (mellyet II dik *Joséf*, maga keze bizonyította szerint, el rontott) ha hát most külön külön, köz tárfaságaink, az Országunk közönséges meg határozása nélkül, a' Deák nyelvről, mely régi szokásunknak módjára tartozott, egy átallyábau le-mondtak vólna; magok magokkal ellenkeztek vólna, és ez ugy látszik, 's ugy látszatik akárkinek is, hogy ki fogáit nem szenvedhető előre látás, 's másként a' nem régi szövevények között el-sem-is háriható, vólt: ha tsak némely jó Hazánkfiainak tanáttsa szerint azt nem feleltük vólna a' Fejedelemnek; hogy állyanak mindenek a' régi lábra: de azonban mivel *Joséf*, Romai Tsászár létére is a' Romai nyelvet nem szenvedheti, 's Nemzetünket is az Anyai nyelv leg-jobban illeti: tseréllyük fel ezzel am azt, arról jó előre gondoskodván, hogy ki ne fogjon ugy Országunkból a' Deák nyelv, hogy ötven hatvan esztendő múlva, ne tudna a' Törvény-tudó egy Deák Levelet meg érteni, 's a' Pap Sz. Misét mondani. Ditsekedhetünk azzal az állapotunkal, kivált miólta a' Deák nyelvnek el-töröltetése, a' Németnek, és nem a' Magyarinak akart öregbedést okozni; hogy nevedett a' Pálma az alá

alá nyomó terhek alatt, 's alig van olyan Várme-
gyénk, a' melly dolgaink' folytatását abban a'
Izempillantásban Magyarúl ne kezdhetne volna;
azok a' Nagyjaink pedig, a' kiknél még az auden-
tziás szobában meg-kellett kérdezni az ismeretlen
Instánsnak; ha tud-é ő Excellenziaja, ő Nagysága
Magyarúl? Nemzetünk' 's Nemzetjek' kedvéért meg-
tselekedték volna, hogy meg-tanúltak volna Ma-
gyarúl rövid időn; mi pedig addig ő Nagyságok-
tól kevesebb szolgálatot várunk, 's rajtok segitet-
tünk volna: noha vagynak csak-ugyan a' Méltósá-
gok között-is, minden Dicafteriumokon ketten hár-
man, a' kik jól tudnak Magyarúl. — De az a'
kérdés: hogy a' hasonló kívánsága Országunk' köz-
társaságainak, és az a' tselekedet, hogy ehez ha-
ladék nélkül hozzá-is fogjanak; nem ellenkezett
vólna-é a' jó rendel? 's nem éstünk vólna-é viszta
abba az egy kérésnek más kéréssel való öszve üt-
közésébe, mellyet elébb fel-tettem? annyival in-
kább; hogy mikor a' Fejedelem éppen indulóban
völt, hogy állapotunkat 's dolgaink' folyamatját a'
régi lábra állítsa, ugyan akkor nem Deákul, mely
már a' régi módra tartozott vólna, hanem Néme-
tül és Magyarúl írta F. Rendelését: — — az a'
kérdés mondom; és olyan kérdés; melyre a' sok-
szor említett ismeretlen Hazánkfiya-is, azt fogja fe-
lteni: hogy ennek meg-határozását leg-jobb közön-
séges Ország-gyűlésére halasztani: a' hol az Ország,
közönséges akarattal el-tserélheti a' Deák nyelvet
Magyarral; mivel a' régi jónn javítani, soha sem
szégyen, sem nem káros — 's állíthat a' Polgári,
és Törvényes székek mellé-is olyan Hazafiakat, a'
kik jól tudnak Magyarúl; állíthat mondom ad-
dig is, míg a' többi is meg-tanul; az idegenek pe-
dig önként el-lesznek nálok nélkül. Láthatod hát
ebből nevezeten Barátom! kedves Hazánkfiya! hogy
mi bennünk is hasonló indulat gerjedez, de a' do-
lognak módjában különbözünk. — Azonban kö-
szönet a' Kurirnak a' jó szándékért; ugy illik, hogy
a' magyarodásunk' elő vitelére való törekedésre,

ne várjon kérést se a' Kurir, sem több Magyar Iró-
ink, sem senki, a' kinek ereiben Magyar vér forr.
Addig serkentsük Nagyjainkat míg időnk van; bár
mind Magyar nyelvüké tehetnök, az előtt, míg
Ország-gyűlésre nem mennek; hogy ne lennének
kértelenek borzadozni sok érzékeny fülek, mikor
a' Magyar-ország-gyűlésen-is tördelik a' Magyar
szót — Mert — egy szóval — Eredetünk — Nem-
zetünk' 's vifeletünk' különösége; Országunk, sza-
badságunk, törvényink, Erkölsünk, 's mostani kör-
nyülállásink, 's egy szóval minden, azt kívánja,
hogy Magyarúl írjunk, 's Magyarok legyünk.

Segittsétek, Boldog Egék! jó igyekezetünket,
Ti, tsak Ti szülhettek újra Magyarokká bennünket;
A' töletek származó tűz éleszt minden sziveket,
Erőtök épít Országot 's temet Fejedelmeket.
A' magasságból nézitek az embert mosolyogva,
Mint emel bálványt magának 's mint imádja bu-
zogva.

Mint szereznek sok rozsfz nyelvek költött hangot ma-
goknak

El-rejtésére a' szívbe nyomott igazságoknak.
Mint függ sokak boldogsága egy-kettőnek vállain,
Ki magának rak oszlopot Anyja' sirja' hantjain;
De a' Ti erőtök vethet zabolát mind ezeknek,
'S rendet szabtok véletlenül a' rendetlenségeknek;
Fogadjatok-bé bennünket szárnyatok' árnyékába;
Hadd ne legyen már jövevény a' Magyar a' Ha-
zába.

Kassa. Ezen bútsúzó Bészédet Ts. Kir. Tanácsos
és V. Ispány *Fái Fay* Agoston Ur mondotta az öfz-
ve gyűltt *Ns Abaúj* és *Torna* Vármegyékhez, Bőjt-
máshav. első napján 1790.

Nagy Méltóságú Fő Ispány,
és Adminisztrátor Ur!
Tekintetes Nemes Vármegye!

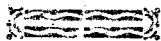
„Még örök emlékezetet érdemlő *Mária Terésia*
Felféges Afzszonyunknak Uralkodása alatt, Iffjúlá-
gom.

gomnak zsengejében, ezen Ts. Ns Vármegye szolgálattartására érdemesnek ítéltetvén, majd nem 13 ezten-deig viselt szolgálatom, 1784-dik ezten-dőre ki terjedt. — Vég bútsút vévén, akkor már, eléggé viselt hivatalaimtól, nyugodalmas életre helyeztettem magamat olly fel tétellei, hogy a' T. N. Vármegyét tovább, hivatalbéli kötelességből, nem szolgálom; hanem, mint tsekély Tagja, a' Közjónak elő mozditásában, tölem telhető kész voltomat el nem húzom. — Azonban, midőn tsendes életemet (Ő Felféje ingyen Kegyelmeből már Konsiliáriusi karakterrel is meg jutalmaztatván) leg nagyobb nyugodalomban így folytattam volna, a' világi dolgoknak forgandósága, el szakasztá annak fonalát, és én véletlenül, minden gondolatom ellen, ezen T. N. Vármegyében, Felféges Uralkodónk Dekrétuma által, Ordin. V. Ispánnak rendeltettem. — Mi okozta légyen ezen történetet, könnyen által értheti a' T. N. Vármegye, ha a' közdolgoknak német nyelven, és régi szokásinktól egészen különböző új módon való folyamattyanak bé hozására elméjét vissza fordítani méltóztatik. — Mindazonáltal nem tsak ezen, hanem széles ez Országnek minden Vármegyéit, egy móddal érvén ebbéli Felf. új Rendelés, mellynek, még az én bé lépésem előtt, meg volt vetve az ágya; — valamint a' F. Parantsolatnak engedelmeskedni tartoztam: úgy az említett Decretalis V. Ispányi Hivatalt annál bátrabban vállaltam fel; hogy én erre nem első fordítottam: a' következő dolgokat pedig által nem láthattam. — De minekutánna három egész ezten-deig és négy hónapig, ezen terhes és valóban veszedelmes Hivatalt — sok érzékeny szorongatások között, már viseltem: bőven meg tanultam és tapasztaltam ennek súllyát, izetlenlégét, és számtalan feleletnek terhével öszve kaptasolt állapottyát, melly miatt ohajtottam szabadulásomat; de jó módját sem nem láttam, sem fel nem találtam mind eddig. — El jött azonban már azon örvendetes idő, mellyben Felf. Urunknak örökös hitsősségre méltó szívbeli indulatjából, meg sértődött régi szokásai és Törvényei édes Hazánknek, s ezekkel a' T. N. Vár-

megye köz. dolgainak előbbeni mód szerént való folyamata lábra állittatnak. Ezen leg főbb igazságon fundált, a' törvényes szabadságainkat és szabadságainkat helyre állító Királyi kegyelmes Levél, kívántt alkalmatosságot nyújt énnékem, hogy annak hirdetése után, a' mennyiben eddig hivatalomattörvénytelenül viseltem: rólla, mint igaz Hazafi, nagy örömmel és készséggel le mondják, 's édes Hazámnak botránkozására lévő követ el hengerittsem.

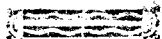
„El bútsúzván tehát hivatalomtól, sőt mái napról fogva viselni sem kívánván, egygyetlen egy utolsó kérésem az, méltóztaslék a' T. N. Vármegye tekintetbe venni, hogy én a' külömbféle utakon vett, és fokszor keményen fenyegető Felf. Parantsolatokkal le lévén kötelezve, azokat sem nem változtathattam, sem ellenekre nem tehettem; hanem tsak, mint arra rendelt eszköz, vak engedelmefféggel teljesíteni kéntelenittetem. E' mellett még is nem tsak az igazságot ki szolgáltatni mindenkor kívántam; hanem az illendőléget is szemem előtt hordozván, a' hatalmas habokkal hányatott köz. és különös ügyeket, tölem telhetőképven, mentegettem 's intézgettem. — Tudva tehát és magamtól senkinek ártani nem akarván, ha gyarlóságomból vétettem, mentőlegemre szolgál, hogy én is Ember vagyok, a' ki számtalan fok elő fordúlt dolgokban, minden segítség nélkül, több kedves Hazámfiainak 's jó akaróimnak távól létében, magánossan könnyen hibázhattam. — Ha mindazonáltal, az én terhes utóbbi szolgálatom, meg szünést nem engedő nyughatatlanságom, veszedelemben forgott betsületem, és a' T. N. Vármegyének, mint Nemzettségem hajdani fészkének szeretetiért, Javaimban érzett fok kárainak tapasztalása, még sem elégedendő áldozat a' T. Státusok előtt: talám meg szerzi ősi és közelebb való Atyáimnak ezen T. N. Vármegyében érdemesebben folytatott Vitze Ispánysága, a' T. Státusoknak fejenként való további grátziáját és hajlandóságát; mellybe, nem más végből, hanem további köz társaságú szeretetben való életemre nézve, magamat alázatosán ajánlom. “

Nintsen az Ur dexteritásában telyes bizodalommal helyheztetett reménységemnek olly tsekkenősege, 's lankatsága, hogy személyem követtségében írott Levelem mellett meg-ne jelenhessem az Urnál.

De minémü tudósítással járulók elő? Imé Bihar Vármegye Nemes Státusza *sub 15 a curr.* Mártzi egyben gyült külömbb külömbb féle dolgokról tractálván — el-végezte — hogy a' Korona viszfz nyereséért következő nap, ugy-mint *16 a Solonn Te Deum Laudamus* tartassék a' Nagy Váradí Cathedr. Templomba. Minek előtte pedig ezen Solennitas eredete kezdetben vétetett volna, tehát a' Koronát minden függő, 's rajta lévő drága követki rajzolásával, 's Sz. *Istvánról* maradt ahoz tartozó Clenodiumokkal egy nagy táblára, a' mennyben lehetett, ki felfette a' Pictor. Ezen örvendés és minden Magyart vidámitó Czémer jelen volt egész Isteni szolgálat alatt a' Cathedrális Templomban. Itten ekkor prédikállott Fő Tiszt. *Kováts Mihály* N. Várad mellett Szöllös Helységben lakó Plébános, és Tituláris Kánonok Ur; ki is maga fontos, és hathatós prédikállásával olly érzékenységes indulatra gerjesztette mind a' Romai, mind pedig a' Reformátusi, 's több jelen-lévő Atyafiaknak sziveit, hogy ezen alkalmatossággal tett, 's a' Státusznál nagy emlékezetben maradt belzédéért Actuális Kánonokká választatni ki-rendelte a' Státus.

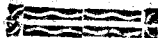
Ezen prédikálló Kánonok Urnak belzédgye méltán is gerjeszthetett minden ötet halgatóknak szivekben indulatot, mert elő számlálta a' régi Magyaroknak örökös emlékezetben maradt sziveket, öltözeteket, Nemességeket, vitézségeket, bátorságokat, állandóságokat, egymáshoz való szereteteket — — ezeket elő-számlálván, hasonlitotta a' mostani Magyaroknak magok állapottyokhoz minden magok visfeleteket, és ki ki valósággal szivére vette, hogy a' mostani Magyar mennyire el-hanyatlott legyen édes eleinek erköltseitől — — élő példával ugy bizonyította meg, hogy a' mostani Magyar már szégyenli édes örökségének nyelvén belzélteni, ha-

Nem abban mossa, és idegen nyelveket zavar — Szegényli a' Magyar köntöst viselni, melynek csak tekintésből is minden szomszéd országok, 's azoknak lakosai rémültenek. — Minekutánna pedig a' Cathedrál. Templomba mindenek véghez mentenek volna, ezen nagy tiszteletet érdemlő, 's Hazánknak még csak árnyékos jele-is nagy vidámságot mutató tábla a' Templomból ki hozattatott, tehát nagy ékességű Theátrumra a' Városban fel-helyeztetvén, mindenek láttára ki-téteget. — Mi történik ezek után harmadik nap, ugy mint 17-ma? A' Vármegyében tett föld mérésről való munkák 10 szekerekre rakattattanak, és a' Városon kívül — — — — — Már mostanában Kandallos foköb-
töben Magyar Aszfizonyt, Kaputrótkban pedig férfit orvofságúl is alig lehet találni. — — Adgya Isten minden dolgoknak jó, és örvendetes ki-jövetelét; mellyet csak az edgyesség, az egymás szeretete, az öszve vetett vállakkal való közönséges' edgyet értett munka, a' szemes előre való vigyázás, a' Király és a' Haza forró szeretete tselekedhet.

Magyar Hazánknak igaz Hazafia, Szatsvay!

Látom minden ki-botsátott hirdető Leveleidből a' te szivedet; tapasztalom a' te Magyar hazádnak javára el fáradhatatlan igyekezetedet. Nem szükölködöl te, a' mint veszem észre, minden Europai Nemzetek valóságos állapotvainak esméréséből, a' melyben igazán leg inkább fundáltatott a' Politica Tudomány. Azért igen-is helyben hagyom a' Magyar Haza fel-épülése véget a' te eddig projectáltt itéletedet. De méltán-is; mert, mi lehet nékünk Magyaroknak világosabb tükörünk a' Frantziáknál, Németeknél? a' kik az idegen más nyelvet csak a' felebaráti társaság véget éppen meg-nem vetvén, a' magok Anyai nyelveknek bé hozásával, ki pallórozásával annyira jöttek az ő Országokban, hogy nem csak a' tudományokra, böltselkedésekre hamar idő vesztegetés nélkül fel-kaptanak az ő gyermekei, hogy oskolai foglalatofságaikat már 16,

és 17 ezteendő korokban csak nem el végezve azoknak illeten ifjuságokban hasznát vehették, sok Böltséket teremtenek; és az ő parafztyai a' magok nyelvén irtt böltselkedő, 's más hasznos Könyveket is olvasgathatván (nem ugy, mint midőn idegen nyelven irtanak az Irók, csak magoknak) olyan szemefek, 's okofok lettek, a' millyeneknek maguók Országunkba is tapaszttallyuk. Ok mind dologról csak valamit értvén, semmin sem bámulnak, magok dolgait bátran folytattják, méreszen minden Nemzetekkel barátkoznak, és szem látom a' Magyarok között, legkönnyebb életnek módját követvén, leg jobban boldogúlnak, a' kenyérnek leg-javát eszik. Nem csak, mondom, ezt nyerték az Anyai nyelvnek bé-hozásával ezen Nemzetiségek; hanem el vezthetetlené is tették magok Nemzeteket, és Országjokat. Egy közöttök már most a' Szeretet, gyönyörködnek tselekedeteken, és a' közönséges hazai jonak, boldogságnak, híreknek minden-féle módon való kerestetével ditsekednek. Semmi Hatalom az, ő Nemzeteket el-törölni, vagy csak élő nyelveknek gántsot tenni, még csak nem is gondolhat okofon; mert aztat magok meg betsülvén, ki-pallérozvan, annyira nevelték, hogy még az idegen nemzetek is kapnak rajta, 's tanullyák, hogy, az ő ki-pallérozott nyelvek által ki-pallérozott ezeket Könyveikből érthessék, követhessék. — Egész Europa meg-engedi már, hogy Frantzia-ország kiváltképpen ki-pallérozódott, valóban tehát hasznát tapaszttallya az Anyai nyelve bé-hozásának a' Deák helyyet, a' mellyet olly sok ezteendőig tanúlt vala, és még sem tudhatta ugy, mint Anyai nyelvét, nem-is élhetet ugy véle. De roszszúl sem tudhatott minden köz-nép Deákul, hogy a' deákul adott tanítáfoknak, Deákul irtt Könyveknek hasznait ölzve-szedhette volna, az iró hasznos gondolatyaait haszonra fordithatta volna. Csak azt tudhatta a' köz-nép, a' mit a' maga nyelvén halhatott egy mástól, avagy látott. A' Könyvek a' köz-nép olvasására nem valának; tehát a' böltsék csak magok

gok közt, nem a' köz-népnek, és jónak bűtselkedtek; és ha valami hafzonra fel-talált jót ' népnek mutogattak, tsak nehezebb vala mind azt ezbe megtartani, mint Könyvekből is olvasgatni, ésigy nem minden embernek vala módja a' fel-talált dolgokhoz ujjat keresni 's adni, és tsak a' bűts Deakok között vala az Hatalom. Ime, az ollyannyolvenek, mellyel a' köz-nép nem élhet, az ő hafzna. De tsak ugyan nem-is vala akkor Frantzia-ország ollyan mint most, nem vóitak annyi hafznos ujj találmányok, és olly Rendelések, mint most; tized része le, a' tanúlt hafznos Hafzának. Haem, miolta az Anyai nyelveket nagyobbra bűtsüllik, azon magok Törvényeit, minden rendü dolgait bűttattják; miolta azon a' nyelven tanították mindet kitsiny 's nagy Oskola tudományokat, azon irnak a' Bűtsek, az időtől fogva derült ki Frantzia-országnak, az időtől fogva a' leg-szegényebbek-is szabad az ő akarattya, és a' leg-kisebbnek-is ki nyitolt a' szeme; tudja már, miben áll a' Világ, tudja, hogy a' Király-is tsak ember, éppen hogy a' népnek kérésére leg-első bűtsületért szolgál, és hogy azért az ő szolgálattyaért (ha jól szolgál) mivel egész Országának sullyos terhe rajta függ, meg-is érdemi az ő népe hívségét, szeretetét. — Az igaz, hogy a' parantsoló privátumnak, mindég könnyebb vólt a' tudatlan együgyü alatta-valókkal bűnni, őket kedve-szerint forgatni, 's így több már, mint emberi móddal-is ha tettett, rajtok áralkodni: de ez az alatta való részéről nem ajándékja a' természetnek, mely minden kitsiny szűletésü embert-is tsak embernek ismér, és a' Világ javaira teremté; sem nem erkölts a' parantsoló részéről; azért senki se-is gyönyörködhet az illetén nagy alatta való-ságában az ő együgyü népének, kinek inkább ki-paljerosásával, boldogításával dűtselkedhetne, és ugy reménylem, még-is az ő kötelelségének eleget tenne. Példa állapottok a' Frantziáknak, és én ugy tartom, hogy a' szemes 's okos, noha nem akar szenvedni (a' mit senki nem-is kívánhat tőlle) de

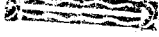
még-

még is olyan nem képedelmes, a' mire köteleztet
— Az Anyai nyelvnek be-hozásától fogva a' Fr
tziák gyermek, ha már olvasni tud, mingyárt
tudomány tanulásához fog elzének első ki-fejtő
sével és így kisdéd korától fogva nevelkedvén
mint gy természeté válik az elmélkedés az ő fe
velejöben, és nagyobb korába erőltetés nélkül go
dolkodhat, és így alkalmatossá válik már 19 —
esztendőskorába a' külömbb-féle mély (subtilis)
elmélkedésekre, új dolgoknak fel-találására. Ezek
vagnak a' Frantziák között olly sok *Genieü* és
berk 's böltsak, mellyet a' Deákul tanulók éjjeli
nappali izasztó szorgalmatosság által alig érhet
el. Ezt mái napon-is tapasztallyuk. Nagy bölts
ugyan ezek között kivált Magyar-országba még el
gen találkoznak, de magok lém tagadják, hogy
idős korokban, ugy mint 30 — 40 esztendősk
rokban juthattak arra, akkor is nem Kávés-házob
ba jádva, hanem sok estvéli és hajnali álmat
múlatva: sok Frantzia, Német Svallérok ellenbe
a' kik szüntelem minden mulattságos helyeken lát
zatnak, magok nyelveken irtt Könyveivel meg-mu
tattyák könnyü nagy elméjeket. — Ezek mindenne
nyilván valo dolgok, hogy tudni illik a' Frantzia, Né
met, nagy előmenetelet vette Hatalmának, böl
dőségának, hírének, az ő Anyai nyelvének minden
más nyelvnek eleibe tételével.

Sirhatnám! és igaz fájdalmába szivemnek sir
hatnám! Kedves igaz Hazánknek Javára fáradozó
Barátom, *Szatsvay!* Néked panaszolkodom, a' ki
sok tapasztalásokkal telyes, Országunk' jövendő hasz
nát, vagy kárát igen által láthatod; a' ki érzed-is
mi légyen az hiv Hazáfinak Hazája boldogtalansá
gáról való siránkozása. Ime! tölled a' minap holt
nak meg-mutatott Deák nyelvet Hazánkba sokan is
mét az előbbeni Betsre kívánnják, *tsak a' régibe
maradjunk*, kiabálván. Valóban fatum ez, hogy
önnön magunkról nem tanulhatunk, hogy a' Deák
nyelvnek szépsége (de alkalmatlansága) melle
mind eddig *tsak a' régiek* maradván, magunk ma
gunkat az idegen Nemzetektől ki-nevetettyük. Iga

Hazafi Böltséinknek száma is már igen kevés, és azok is olly szerentsétlenek, kiket verjétekekkel kapott tudományaival önnön magunk meg-tsúfollyuk, midőn idegen nemzetekből valókat elejkebe teszünk. Magunk mintegy érezzük fogyatkozásainkat; Külső országokba azért horgyák a' pénzünket; azért vettyük meg Magyar köntösünket. Nem de nem a' Magyar Fiakról is, ha idegen köntösbe vagynak, többet ítélünk? Ki idegen nyelven beszélget, azt tudósnak tartjuk? Ebbe gyönyörködik az idegen Nemzet, hogy más Országokban is meg-nyere az ő ki-pallérozott nyelve az érdemes betset. Nem halyuk bezzeg, hogy az idegenek ugy betsülnek az Magyar nyelvet. — Ah! be kár egy legvitézebb nemzet nyelvének olly alacsony sorsúnak lenni! Ah! mely átok vólna, ha meg-gondolom, régi Nemzetünket annak nyelvével el-enyészni — — Tsudálatos dolog! Nemzetünket, Országunkat, Törvéneinket bolygathatatlannak lenni kívannyuk, és még-is Anyai nyelvünket minden másnál alább betsüllyük. Mi igazabb pedig annál, hogy a' nyelv el-vesztésével a' Nemzettség, ezzel el-vesz az Ország. — Tegyük tehát kedves Barátom *Szatsvay!* még kedves Hazánknek érdemelhetünk szolgálni, hogy nyelvünknek keressük minden módon virágzását: Taníttatni fognak kitsinytől fogva nagyig az Oskolák Magyarúl, a' nyelvünk ki-tsinosítatik, tanulóink könnyen tudományra kapnak, a' nyelv tanulásban idejét nem vesztik; léznek szemlátomást több Böltséink. Örömet ad erre a' hazai nyelv-szeretete leg-többeknek, és a' könnyebb böltselkedés: Léznek mindenről irtt Magyar Könyveink, melyek a' falusi köz népnek is értésére léznek, olvashattyák, más Nemzetekhez képeft az ő együgyűségeket is le vetkeztetik (és még köldökig érő zsiros ingeket is meg-utállyák) az életnek leg-hasznabb módját, mellyel eddig a' Német bír vala Országunkba, valóban ők is követik és boldogúlnak. Isméretefebb lézzen előttök a' Világ, és hallani, tudni, látni ők is többet kívannak. E' képpen támodni fognak a' Magyarokból is ollyan Mester-embereket,

mint

mint most a' Németek: Magyar Zsemlye-sütő
 Magyar Kémény-seprők, Magyar Timárok, Orások
 Pictorok, Pallérok, Vendég fogadólok, mindenféle
 Kereskedők 's a' t. mely élet módoknak könnyebb
 szebb, és hasznosabb voltát eddig nem ismer
 Támadnak még Fabrikálok-is, ha annak haszn
 tapasztallyák, és nem fog kelleni Külső országi-po
 tékákért drága pénzt adni, a' pénz is meg-mar
 Országunkba. Mind ezekre már tanítók lehetnek
 mostani, Országunkba lévő Németek, kiket azé
 fizetni, 's betsülni szükség, és kiknek tsak ugya
 Magyarok lesznek már az ő gyermekei. Lészne
 hazai nyelven fel-állítatott Törvény, Orvosi, Filo
 sofia Oskolák-is, és nem fog az indúlatos Ifjú kül
 ső országokba költöni. Támadnak nagy Böltsek-is
 a' kiknek Irása kedvéért az idegenek-is fogják nye
 vünet tanulni, mint mi az övéket a' véget tanul
 lyuk. Ekkor fognak támadni édes hazánknak erő
 szlopjai, a' kiknek kormányozása által boltyatha
 tatlan örökké marad Nemzetünk, Országunk. Ah
 bé ép az Ország, a' hol a' Politzia és Vitézség
 Ha a' Frantziának a' második meg-vólna! —
 Ha Országunk Anyai nyelvét minden Státusainkba
 bé-vezszük, nints mód benne, hogy illyetén rend
 szerint ne lépne boldogságunk 's hirünk, ne telye
 sedne Jövendőlésünk. Még Fejedelmink-is, hogy
 panaszainkat önnön fülekkkel és önnön szájokkal e
 légithessék, illendőbbnek és érdemelebbnek is fog
 ják tartani tulajdon Orzága nyelvének, az az Ma
 gyar-országunknak, magok gyermekeiktől-is meg
 tanulását, mint idegen nyelveknek. De még a' Fa
 Rendü hazafiaink-is örülvén illyetén boldogult pó
 liticum és vitéz Hazájoknak állapottyán, örömeft
 nem azon kivüül fognak kívánni pihenni, hogy így
 kedves Magyar Hazánknak épülésére a' minden ki
 gombolható mód közé az ő költségeknak hasznát-is
 számlálhassák, hogy a' honnau fel-szedték azokat,
 annak inkább, mint sem idegennek engedhessék.
 Írám ezt die Martii 1790. Magyar-országon ismeret
 len, de téged hiv Indulatidért hazádhoz; nagyra be
 tsülő jó akaród. Légy jó gondolattal; egétségben.

Rolt Betsében 31-dik Mártzii 1790.